

Forum Antroposofi

*Im Namen des Hornissen Chr.
Zusammen - Denken*

4-9

NOTISER

Förnyelsearbete inför 2014

Red.

YIP 6

Red.

Föreningen SOFIA

Red.

Waldorfelev nobelpristagare

Red.

Bidöden i "Time"

Anton Kimpfler

Det röda Goetheanum

Johannes Greiner

Svarta tavlan – en mediaspegel

Red. GN, TO

10-13

ESSÄ

Rudolf Steiner och det femte evangeliet

Felix Nieriker

14-15

ESSÄ

Kampen om gralen

Göran Fant

16-17

BILDUPPSLAGET

18-22

KRÖNIKA

Människan – en lindansare

Ursula Flatters

Grundstenen

Hans Westerdahl

Begravningen

Louise Ejefors

Ett monumentalt verk i vardande

Erik Helldén

Om Helmut Giese

Felix Nieriker

Rut Nilsson & 1600-talet

Joel Hallklint

Tor, Utgårds-Loke och jagets gåta

Hans Möller

Ulf Tunius

Helena Tunius

Till minne & medlemskap

Sekretariatet

24-29

KALENDARIUM

Högskolearbetet, Vintermötet, mm

32

BILDBERÄTTELSE

Arkivögonblick

Den svåra vägen till inre frihet

Mats-Ola Ohlsson,
Dick Tibbling

Vid slutet av sitt liv höll Rudolf Steiner en rad föredragsserier runt om i Europa där han gav oerhört omfattande perspektiv på karmiska sammanhang och lagbundenheter. Han såg det som antroposofins centrala uppgift att bereda väg för kunskapen om reinkarnation och karma in i vår tid civilisation.

I ett föredrag 1912 uttalade han detta radikalt: "Att försöka bilda sig en fast inre övertygelse om reinkarnation och karma skulle man kunna nämna som det mest karaktäristiska draget hos en antroposof. Allt annat skulle jag vilja säga ger sig sedan som en direkt konsekvens därav". I samma föredrag skildras hur livet kommer att bli allt mer komplicerat och överskådligt. Det kommer att bli allt svårare för individen att orientera sig i världen och att hitta sin livsväg. Sanningen om reinkarnation och karma måste bli en motvikt till den allmänna civilisations-tendensen som går mot att varje individ blir mer och mer ställd på sig själv.

Genom själens genomträngande av karmalagen kan människor veta vad de kan göra för att inifrån gå vägen genom världen. Livet kan genomträngas av själ. I ett föredrag vid tiden för första världskriget (1916) med titeln "Vår tids själsliga nöd. Hur kan den övervinnas?", ger Rudolf Steiner en dyster framtidsbild som samtidigt utgör en nödvändig utveck-

lingsbetingelse för att frihetsmedvetande och sann individualisering ska kunna växa fram ur själens djup.

Problematiken i det sociala livet kommer allt mer att göra sig gällande in i de minsta förhållanden människor emellan. Genom smärtan och nöden i det sociala kommer människosjälen att uppleva nödvändigheten av att skala av sin yttre personlighet med dess mer eller mindre instinktiva känslor och föreställningar. "Hur bedömer vi idag en människa vi träffar? Hon är oss sympatisk eller antipatisk. Det här är mig sympatiskt hos henne, det där är mig antipatiskt. Men det är förutfattade meningar! Man föreställer sig att så eller så borde människan egentligen vara. När man så ser att hon på ett eller annat sätt är annorlunda, faller man ett omdöme om henne. Först måste man upphöra med att ur sina fördomar finna det ena eller det andra sympatiskt eller antipatiskt, utifrån de förutfattade meningar som man har om den ena eller den andra människokarakteren. Först därefter kan man göra framsteg i praktisk människokunskap. Man måste lära sig att ta människan som hon är."

Rudolf Steiner beskriver vidare det som ofta blir följden av att antipatin tar överhanden i relationen. Ett karmiskt förhållande "utsläcks" och leds in på fel spår och måste vänta ända till nästa inkarna-

tion då dessa människor på nytt möter varandra. Nutidens och framtidens sociala liv kommer att kräva ett uppbåd av inre aktivitet och utveckling som för till en fördjupad individualisering istället för ökad upptagenhet av det egna jaget.

Denna utvecklingsbetingelse utspelar sig naturligtvis också i de antroposofiska sammanhangen. Där står man inför utmaningen att ta andevetenskapen på allvar, att utveckla andevetenskapen in i det konkreta, in i det levande så att praktisk själskunskap och praktisk livskänedom kan utövas. Det innebär att ta karmatanken på allvar och att inse, helt konkret, att det som utspelar sig i det sociala livet har sina karmiska förutsättningar. Det innebär också insikten om att det endast är möjligt att lösa karmiskt betingade knutar, genom framtidskrafter som kommer ur det själsområde som Rudolf Steiner betecknar som "medvetenhetssjälen", det som utgör själen i själen.

Förnyelsearbete inför 2014

Red.

Den 16 december kl 19-21 kommer en fortsättning äga rum av de samtal som fördes både i Göteborg den 8-9 november (i samband med föreningens höstmöte) och i Järna den 14 november. Platsen för mötet är Kulturhuset i Ytterjärna.

Ämnet för samtalen är förnyelsearbetet inom Antroposofiska Sällskapet i Sverige.

I förra numret av FORUM redogjorde valberedningen för sina tankar kring denna process. Valberedningen tar gärna emot synpunkter, tankar och idéer från medlemmarna! E-post till valberedningen: valberedning@antroposofi.nu.

Valberedningen består av: Maria Norberg, Lena Christina Olofsdotter och Rasmus Thomsen.

YIP 6

Red.

YIP – International Youth Initiative Program – startar med en ny omgång unga människor. Man har 5 framgångsrika år och 5 kullar med unga människor bakom sig, som tagit del av den uppskattade entreprenörsutbildningen. Den ettåriga utbildningen är förlagd till Rudolf Steinerseminariet i Järna. Deras kursbeskrivning (kortfattad version): "YIP is an initiative

and social leadership training in Järna, Sweden, for youth 19 – 25 who want to create positive social change in the world."

Det sjätte året startade i början av hösten med 20 studenter från 11 olika länder. Man har under åren kämpat med att få till en hållbar ekonomi och har just nu starka förhoppningar att det lyckas framöver. En plats kostar efter årets höjning studenterna 85 000 kr och täcker bara studenternas individuella kostnader såsom mat och logi, studiematerial och resekostnader. De ca 30 % som då saknas för utbildningens fulla kostnadstäckning (löner, hyror m m) har kunnat finansieras genom aktivt sökande efter ekonomiska medel hos stiftelser, privatpersoner o s v. Det behovet kvarstår fortfarande och gåvor eller finansieringsidéer tas tacksamt emot. Se närmare www.yip.se

Föreningen SOFIA

Red.

Sofia – antroposofiska rörelsens biståndsorganisation, med säte i Järna under ledning av Tomas Fogelqvist, driver projekt i 9 länder: i Dominikanska Republiken, i Sydamerika samt 4 projekt i Afrika och 2 i Asien. Deras uppdrag är att stödja antroposofiskt inspirerade projekt i utvecklingsländer som bidrar till en hållbar utveckling. De flesta projekt finansieras genom statliga medel, men Sofia måste först kunna prestera en egen insats. Den senaste årliga Stödgalan ägde rum i september i Kulturhuset i Järna och inbringa-

de 80 000 kr, vilket i sin tur genererar 800 000 kr statliga medel. Bokslutet för år 2012 gav ett överskott på 15 000 kr. Sofia tar tacksamt emot gåvor och nya medlemmar. www.foreningensofia.org

Waldorfelev nobelpristagare

Tyska Sällskapets nyhetsbrev från november 2013

Bland de tyska waldorfskolornas tidigare elever finns nu också en nobelpristagare. Bund der Freien Waldorfschulen (tyska federationen) gratulerar prof. dr. Thomas C. Südhof till den stora utmärkelsen. Südhof är för närvarande den mest nämnda tidigare waldorfeleven i medierna.

Hans familj har antroposofisk bakgrund. Morföräldrarna arbetade bägge i waldorfskolor fram till att dessa förbjöds under Hitlertiden. Thomas Südhof tillbringade sin skoltid i waldorfskolan Hannover-Maschsee och tog där studenten 1975. Han har studerat medicin, vilket betydde många olika yrkesmöjligheter, som han skriver i sin biografi. Han ville göra något som var nyttigt, antingen som utövande läkare eller inom ramen för en vetenskaplig karriär. 1983 flyttade han till USA efter sina studier i Aachen och sin promovning vid Universitetet i Göttingen. Han har tillbringat större delen av sin yrkestid i USA. Hans fack är neurokemi och han har fått nobelpriset tillsammans med två andra vetenskapsmän från USA för upptäckten av transportmekanismer i mänskliga celler. Genom denna upptäckt finns hopp om bättre diagnos- och terapimöjligheter för många svåra sjukdomar.

Bidöden i "Time"

Anton Kimpfler

"Time" är ett av de mest bekanta nyhetsmagasinen i USA. Titelsidan den 19 augusti 2013 var svart: en värld utan bin. Huvudartikeln ägnade sig åt borttynandet av den viktigaste djurgruppen för lantbruken. Exempelvis förmodar man att ca 90 procent av äppelträdens befruktning hänger ihop med bin. Men fortfarande säger man att det inte är helt säkerställt hur den mycket fatala minskningen hänger ihop med pesticider. Dock nämns "vetenskapsmannen" Rudolf Steiner, som redan 1923 visade på detta samband: Om den moderna formen av lantbruk fortsätter på den inslagna banan kan bina ha dött ut om 100 år.

Således erkänns i detta sammanhang grundaren av antroposofin som vetenskapsman vara i samklang med den naturvetenskapliga forskningen! I Kina finns områden, där det är en total avsaknad av bin och andra insekter som befrämjar befruktningen och detta på grund av pesticider. Nu klättrar människor på stegar i träden och genomför pollineringen med hjälp av bomullspinnar. Amerikanerna gör detta på ett helt annat sätt: de planerar att utveckla "drönare" som ska ersätta bina. Om nu detta inte kommer alltför sent och är alldeles för obekvämt.

Det röda Goetheanum

Johannes Greiner

Med anledning av den pågående ombyggnaden vid Goetheanum återger FORUM en personlig reflektion av Johannes Greiner som levandegör ett eget förhållande till byggnaden och dess historia.

Föreställ er, Goetheanum lyste i färg. Inte i vilken färg som helst utan i en varm röd färg, dämpad genom ett sting av brunt, som gör den en smula ödmjukkare. – Hur annorlunda skulle ett sådant Goetheanum foga sig in i omgivningen! När det första ljusa gröna på våren spirar fram ur jorden, skulle en skir spänning uppstå mellan det rödbruna och det friska gröna. Man skulle kunna uppleva Goetheanum på ett spännande sätt vara i förbund med vårens spirande och groende krafter. Kom sommaren, stod det rödbruna Goetheanum i en mättad grönska, genom det starka solljuset skulle det antagligen te sig rödare än på våren. Om så hösten kommer med gult och rött färgade löv uppstod en samklang i stället för de tidigare motsatserna. Först nu, i höstens färger, vore det rödgröna Goetheanum riktigt hemma. Vid mikaeli skulle det uppenbara dess andliga hemvist: vid Mikael. Kommer så vintern med dimmans stämningar, men även med klara dagar och med vitt snö, står Goetheanum som rogivande pol mitt i landskapet. – Nu är Goetheanum inte målat, dess färg är betongens. Men Goetheanum var aldrig planlagt i rå betong. Den rådande nöden innan och under andra världskriget tillät enbart att förverkliga det allra nöd-

vändigaste. Strax efter kriget kom Goetheanumfasaden att K-märkas. Därmed blev det ofullbordade yttre fixerat av en förordning. Man var länge ganska rådlös angående Rudolf Steiners intentioner med färgsättningen av det andra Goetheanum. Eftersom originalmodellen för det andra Goetheanum dykt upp igen, finns numera en tolkningsmöjlighet för intentionen med färgen. Originalmodellen är framställd av rödbrun plastellin (ett slags modellera, ö.a.). Annars arbetade Rudolf Steiner med ljus plastellin, till Goetheanummodellen beställde han rödbrun pastellin från Storbritannien, ”Harbutts Plasticine”. – I Dornach fanns det f.ö. tillräckligt med plastellin, Rudolf Steiner hade enkom utvecklat ett eget recept. Med vilka plastillin-mängder man arbetade framgår av 1:1-modellen till träskulpturen, Människorepresentanten. Och Rudolf Steiner beställde ändå särskilt plastellin? Varför? Pga. färgen. Färg och form hänger ihop i Rudolf Steiners verk. I måleriet ska färgen utvecklas utur formen. ”Och dessa former, som träder fram ur färgens skapelse, de talar om andens vävande...” heter det i första mysteriedramat. Rudolf Steiner gjorde inte en formmodell av första Goetheanum och funderade i efterhand hur det kunde färgsättas utan han valde en färg och utvecklade formen ur den. Varför då rödbrun färg? – Jag tror för att jämna ut betongens kyliga effekt. Den varma färgen utgör en jämvikt till betongens kalla material. Ita Wegman kallade det andra Goetheanum gärna ”Mikaelsborg”. Först den riktiga färgen skulle låta framstå ”bunkern” som en verklig ”Mikaelsborg”. Det rödbruna skulle tala till de krafter i människan som övervinner tidens ahrimanska tyngd och därigenom

skapar initiativ. Det förefaller mig betydelsefullt att Rudolf Steiner inte hade ett entydigt rött inför ögon. Jag tror att ett sådant rött som exempelvis det som användes vid inklädningen av väggarna vid Münchner Kongress 1907, inte vore lämpligt som yttre färgsättning för Goetheanum. Den frammanande kraften, med vilken denna färg talar, bör människan enbart uppleva i sitt inre. Människans inre motsvaras av byggets inre. Kommer den innerliga kraften i detta rött, om vilket Rudolf Steiner säger att det lär människan att bedja, att projiceras utåt, verkar den profan. Man kunde säga att den verkar luciferiskt, för att det som skulle verka i det inre, vill lysa utåt istället. Därför fick det röda bromsas, att det inte längre bar rusar fram utan att det håller sig i jämvikt.

Det blev annorlunda. Goetheanum fick inte sin färg. I Goetheanums öde kan man också alltid läsa något om Antroposofiska Sällskapetets öde. Byggnadens vardande speglar i det lilla rörelsens vardande. Så som materialets kyla i byggnaden inte kunde neutraliseras så visar vårt sällskap splittringar och kamp. Det är kallare här. Mer oförvandlat. Så som den kalla betongen som ingen färg värmer på ett utjämnande sätt. – Nu lever vi med ett Goetheanum som i sin helhetsverkan står kallare in i världen än det antagligen var tänkt av Rudolf Steiner. Vad gör vi nu?

Hänvisningar till temat erhöll Johannes Greiner av Heggli Baumgartner, restauratör, som gjort mycket för Rudolf Steiners plastiska kvarlåtenskap.

Artikeln publicerades i: Das Goetheanum, Nr. 35-36, 31 augusti 2013. Översättning: Felix Nieriker.

Svarta tavlan – en mediaspegel

Red. GN, TO

Mellan den 11 oktober till den 19 januari visas utställningen "Svarta tavlan – Om konst och lärande" på konsthallen Artipelag i Stockholm. Utgångspunkten är 24 stycken tavelkisser av Rudolf Steiner, utställda tillsammans med verk av 12 andra konstnärer, bl a Joseph Beuys, i en historisk och en samtida del. Utställningen handlar tematiskt utifrån gränssnittet mellan konst och pedagogik.

Någon utförligare reception av utställningen finns ännu inte dokumenterad. Internationellt har den ännu heller inte blivit uppmärksammas. Däri ligger en stor skillnad i jämförelse med exempelvis sommarens uppmärksamhet kring Hilma af Klint på Moderna Museet.

Inte desto mindre har utställningen fått ett gott mottagande från ett antal konstkritiker som syns i rikstäckande dagspress och nyhetsmedia. FORUM har valt att här återge några klipp ur recensioner med fokus på hur Steiner omnämns i sammanhanget. Utifrån en nationell horisont framträder bilden av hur villiga samtida konstkritiker är att träda i dialog med såväl arvet från Steiner som med hans tavelkisser.

Minst beredvillighet framträder troligtvis i Jessica Kempes recension (DN) där Steiner utifrån osakliga grunder – en i vissa medier florerande ryktesspridning – redan från början blivit fastlagd i en reaktionär nazistisk rasideologi. Så drabbande detta påstående är, här är inte platsen för att närmare gå in på denna positionering.

Var finner man då utrymmet för dialog? I recensionerna finner vi mest antydningar. Intresset ligger mindre vid de specifika innehållen, inte heller vid det förespeglade "allvetandet". Mer då vid själva uttrycksmedlets kvaliteter.

Kanske finner man beredskapen i sökandet efter en ursprunglig språkakt mitt i en värld av återgivna abstraktioner och kopior? Kanske i det ännu ofta ouppklarade förhållandet mellan konst och pedagogik? Joanna Persman i SvD citerar en "av Steiners verk tydligt inspirerad" Joseph Beuys: "Att vara lärare är mitt främsta konstverk".

I alla händelser återstår en egentlig reception och en kartläggning av hur den kan se ut. FORUM's läsekrets är välkommen att i kommande nummer bidra till den dialog som utställningen inbjuder till.

SvD (Joanna Persman):

"Utställningens nav utgör dock antroposofins grundare Rudolf Steiners föredragskladd. Det var hans kollega Emma Stolle som på 1920-talet tog initiativet att spänna svart papper på tavlorna inför varje föreläsning och på det sättet bevara Steiners anteckningar.

Både Steiners och Stolles syfte var mer idémässigt än estetiskt. Ser vi något av de bevarade verken i dag (det finns ett tusental) är det precis tvärtom. Abstraktionsgraden och blandningen av skrift och figurer gör det svårt att tyda Steiners ockulta budskap direkt från arken.

Konstvärlden har däremot blivit intresserad av hans suggestivt spontana bilder. Rent visuellt gör de helt enkelt intryck."

Kunstkritikk (Jörgen Gassilewski):

"Utställningen är uppdelad i en historisk och en samtida del, där den historiska är den starkare.

Goethefantasten och grundaren av antroposofin Rudolf Steiner har som bekant influerat konstnärer som Kandinskij, Mondrian och Malevitj. Modernismen i stort är honom på sätt och vis tack skyldig och kopplingen till Joseph Beuys som här görs är välfunnen. Steget från Steiners färgsprakande och sinnesvidgande visuella förkunnelser med imperativiskt laddade sentenser som 'Människa, du är en koncentrerad bild av världen', till adepten och den 'sociala skulptören' Beuys Undervisningstavla från Byrån för Direktdemokrati är inte så långt."

Expressen (Peter Cornell):

"Arbetet vid svarta tavlan utspelar sig i allmänhet inför ett auditorium. Konstnären tecknar spontant och impulsivt diagram, figurer och ord. Han befinner sig i en öppen dialog men är samtidigt lärarauktoritet - en svår balansakt mellan sudda ut och "Låt stå!". Hängivna elever lät det stå och bevarade mästarnas tavlor.

Beuys hade inget emot rollen som karismatisk guru och återknyter gärna till den profetiske Rudolf Steiners bevarade svarta tavlor från 1920-talet som nu visas på Artipelag (liksom på årets Venedigbiennal). Alldeles oavsett deras ockulta budskap har de utan tvivel ett suggestivt konstnärligt uttryck."

DN (Jessica Kempe):

"Artipelags Steiner-presentation är dock vansklig och vilseledande. I sällskap med Joseph Beuys och Per Kirkeby görs Rudolf Steiners svarta tavlor långt mer konstnärliga och andligt oskyldiga är de var. För en oinvigd är Steiners tecknen omöjliga att följa, men med en nyckel hade katalogen kunnat ge besökaren möjlighet att följa budskapet verkliga

rasförädlade syfte: att med rätt insikter få åhörarna att genom förvandling och pånyttfödelse uppnå den högsta mänskliga rasens ariska fullkomlighet.

Steiners bevarade föreläsningar var inte ämnade som konst, men kom så småningom att flyttas över till konstvärlden. Där de främst hör hemma.”

Kulturnytt i Sveriges radio

(Mårten Arndtzén):

”Det är inte för sina pedagogiska kvaliteter Rudolf Steiners föredragsklotter blivit så populärt i konstvärlden på sistone, utan för sina estetiska. Steiner använde färgkriterior och var en ganska uttrycksfull tecknare - och med sin blandning av figurer, abstrakta tecken och yvig skrift ser de här planscherna väldigt mycket ut som samtida konst. Dessutom är dom tämligen obegripliga, vilket inte alls är någon nackdel i det här sammanhanget. Tvärtom.

[...] Vi ska inte förstå det Steiner, Joseph Beuys, Tacita Dean och de andra konstnärerna uttrycker på sina tavlor här. Vi ska tillbe det. Jo, faktiskt. Det handlar om en sorts dyrkan.”

Från Artipelags egen presentation (konsthallschef Bo Nilsson i en video på deras hemsida):

”Den svarta tavlan i konsten har sitt ursprung hos Rudolf Steiner. Hans verk tillkom i undervisningssammanhang. Han var Goetheforskare, förläggare och föreläsare. Han spred sina läror genom föredrag och böcker. Under sina föredrag illustrerade han framställningarna på en svart tavla som brukligt för lärare på den tiden. [...]

Han hade lust att förklara i princip allt från vetenskap till metafysik, jordbrukspolitik. Detta har förändrats. Den allve-

tande konstnären finns ju inte längre. Idag skrattar vi närmast åt Steiners försök att vara allvetande.”

Adress: Artipelagstigen 1, Gustavsberg. www.artipelag.se

Rudolf Steiner och det femte evangeliet

Felix Nieriker

För hundra år sedan, i oktober 1913, talade Rudolf Steiner om "det femte evangeliet". Vilka var motiven och vad döljer sig bakom denna hemlighetsfulla titel? Titeln vill inte antyda en summering av kristenhetens tradition, snarare hänvisar den till en början, en ny sorts vändning inom mänsklighetens spirituella liv. I en ny tid kan i djupet gjorda och i det omedvetna levande erfarenheter bli tillgängliga för dagsmedvetandet på ett sätt som tidigare inte var möjligt.

Felix Nieriker ger i sitt bidrag perspektiv på detta centrala kapitel i den antroposofiska rörelsens historia och dess innebörd för oss idag.

Det finns vägmärken i Rudolf Steiners liv, där någonting betydelsefullt ska sättas ut i världen fast det både till form och innehåll ännu inte är riktigt färdigt. En inre

nödvändighet har förtur. Ett exempel är Steiners kunskapsteori. När han i Wien som 23-åring började arbeta med Goethes naturvetenskapliga skrifter för senare utgivning var han omgiven av forskare och tänkare som helt gått in för en materialistisk världssyn. En gigantisk makt var på väg att tränga sig in i var mans tankar och känslor. Den hotade att kväva grundupplevelsen i människosjälens att hennes vara som människa är förankrat i det andliga. Den stod även i diametral motsats till Goethes tänkande som såg människan och världen förbunden i en högre enhet. Därför kände Rudolf Steiner ett inre ansvar att ställa fram Goethes världssyn på ett tankemässigt sätt och i tidens språk, som en motvikt till den gängse materialistiska uppfattningen. Resultatet blev den korta men betydande skriften: "Kunskapsteori enligt Goethes världsåskådning med sär-

skild hänsyn till Schiller” (Antroposofiska Bokförlaget), som kom ut som bok 1886. Det är en kunskapsteori i vilken, enkelt uttryckt, den fria människan står i centrum. Människan som en tänkande och således andlig varelse, som sätter sig i relation till den yttre världen, den oorganiska som den organiska, som gör själsliga och andliga erfarenheter, som är invävd i sociala processer och som även är konstnärligt skapande. Boken fick ingen större genklang förutom i några litterära kretsar i Wien, men den innehåller fröartat allt som Steiner senare skulle vidareutveckla.

Ett annat sådant vägmärke inträffar år 1910. Under det nya århundradet växte med kraft fram en befrielse från arv och tradition. Intellectuella och konstnärliga kretsar sjöd av begeistring och ny skaparlust. Men redan kändes hoten i luften av

krafter som hade för avsikt att kväva det nya, krafter som senare skulle föra fram stor förödelse över Europa. In i detta spänningsförhållande började Rudolf Steiner plötsligen tala om Kristus på ett helt nytt sätt. Han talade om Kristi återkomst. Nu skulle den uppenbara sig i jordens livssfär, det eteriska, synlig för allt fler människor. Kristus som en impulsgivande kraft, en kraft som närmar sig ur framtiden och som kan erfaras av vem som helst: ron i stormen, styrkan i utsattheten, trösten i förtvivlan, hoppet i förintelsen, friheten i bojorna, ledsagaren i ensamheten.

Och ett förnimmande av handlingars karmiska konsekvenser kan vakna i själen. Den nya Kristusuppenbarelsen är likt en naturkraft, men har tendens att dra sig tillbaka om inte öppenhet finns för den. Beskrivningar av kosmisk-jordisk verklighet som berör! Även nu var det ur en andlig

nödvändighet som Rudolf Steiner modigt började tala om sin inre syn av verkligheten. En större förståelse kunde han med säkerhet inte räkna med, i alla fall inte utanför de kretsar som kände till antroposofin. Snarare skapade han sig nya fiender.

I den nya Kristusuppenbarelse vilas dold också en fördjupad utvidgning av evangeliet. I ett föredrag i april 1910 i Palermo talar han om ett andligt evangelium som han kallar det femte. Tre år senare, hösten 1913 spirar det fram, först den 20 september i samband med att grundstenen för Goetheanumbyggnaden läggs. Sedan kommer en föredragsserie i Oslo i oktober ("Det femte evangeliet", Telleby Bokförlag) som åtföljs av föredrag i Berlin, Hamburg, Stuttgart, München och Köln.

Vad är det nya med femte evangeliet? I de fyra traditionella evangelierna står faktiska händelser i Jesu biografi i förgrunden. Vi får även inblick i hans läror, som ges delvis i form av liknelser. Vad som däremot försiggår i Kristi inre liv är hemställt åt åhörarens eller läsarens inlevelseförmåga. Undantag finns i Johannesevangeliet t.ex. när Kristus upplever den döende Lasarus: "Han (Jesus) grät." Joh.11:35, "Han blev rörd i sitt innersta." Joh.11:33 och 38. Det femte evangeliet däremot är hämtat ur Jesu och även ur Kristi inre liv. Vi får uppleva vad Jesus, vad Kristus går igenom i mötet med människor, avlidna själar, änglar och demoner, Lucifer och Ariman. Det är andliga samtal vi får ta del i som rör vid högsta sfärer och djupaste avgrunder. Som exempel kan vi följa en händelse, då den drygt tjugoårige Jesus skakas av mysteriernas tragiska förfall. Inför ett tomt altare som omges av demoner kommer hans krafter till sitt yttersta. Då hör han ord:

Amen
 Det onda regerar
 Vittnen om jaget som löser sig.
 Av andra ådragen självhetsskuld,
 Upplevd i det dagliga brödet,
 I vilket ej råder himlarnas vilja,
 Emedan människan lämnade ert rike
 Och glömde era namn,
 Ni Fäder i himlarna.

Vi kan blott ana vad som försiggick i Kristus när han tog till sig dessa ord. Förvandlade strömmar de långt senare ur honom i den bön vi kallar Fader Vår. Har denna bön fått sin världsomspännande kraft genom förvandlingen den har gått igenom i Kristi väsen?

En annan "höjdpunkt" i femte evangeliet är samtalen som Jesus för med modern Maria. Ett innerligt vävande från själ till själ, samtal som verkar likt kraftskänkande källor. Ett studium av dem kan varmt rekommenderas.

Med innehållet i femte evangeliet är det för första gången i mänsklighetens historia som vi med vårt dagsmedvetande och utan att vara invigda får ta del i en Guds inre erfarenheter på jorden. De lämnar spår hos den som tar del i dem. Antingen blir det bara för mycket och "saken" lämnas åtsidan. Eller går läsaren in för dem och upplever att de kan vara ämnade till att förstärka förtroendet till det egna gudomliga ursprunget. Och insikten kan växa fram att vedermödor vi människor måste ta oss igenom kan ha en överpersonlig signatur.

Men ännu mera betydelsefullt är det faktum att det femte evangeliet inte är ett slut. Det är en begynnelse för nya Kristusuppenbarelser. Det är framsprunget ur ett sinnelag som Richard Wagner i komprimerad form kallar Parsifalsvägen: "Aus

Mitleid wissend”, ”vinnande av insiktsfullhet genom medlidande”. Rudolf Steiner gick i all tystnad föreblidligt själv en sådan väg och satte med skildringarna av femte evangeliet ett nytt och markant andligt vägmärke, strax innan Europas fördelse skulle ta sin början.

Jag vill gärna sluta där femte evangeliets skildringar i Oslo börjar, med pingsten.

Vid pingsten upplevs det att en väsensförändring sker i de människor som tidigare var med Kristus. För ett ögonblick är alla språkgränser och etniska skillnader upphävda, en ömsesidig förståelse breder ut sig, fullständig tolerans blir verklighet. Och det som nu blixartat lyser upp i människors medvetande, är den i djupet verksamma verkligheten att Kristus i pingsthändelsen har gjutit in sig i människans jag. Pingsten är en fortsättning av påskan. Med Kristi död och uppståndelse, så framställer Rudolf Steiner det i femte evangeliet, föds den allrådande kosmiska kärleken på jorden. Tidigare verkade den utifrån, nu verkar och råder den i jorden. Med pingsthändelsen stiger upplevelsen av den rådande Kristusimpulsen för ett ögonblick in i människornas medvetande. Omedvetet verkar den i alla fall, då och för all framtid.

I och med att vårt medvetande är i ständig utveckling mot större och större klarhet – vi kommer allt djupare in i medvetenhets-själens tidevarv – kan vi även vidga det för den i djupet verkande Kristusimpulsen. Och den har en enande kraft på ett överpersonligt, andligt sätt. Hör inte detta till antroposofins centrala uppgifter? Femte evangeliets hjärtevarma och gripande ord kan härvidlag bli en enastående inspirationskälla för vårt inre arbete.

Kampen om gralen

Göran Fant

I Dagens Nyheter har det rasat en av Hans Ruin (17/10) igångsatt debatt om Wagner och Parsifal. I brännpunkten har stått Wagners antisemitism och hans (påstådda) kvinnoförakt. I de förvanskningar, trivialiseringar och uppenbara missförstånd som getts utrymme i sammanhanget kan man skönja ett slags krig om gralen. Frågan som ställs kan läsas som: Kan det offentliga rummet tillåta den andlighet som Wagner velat gestalta eller är det som gäller nytolkningarnas demontering och trivialisering av den?

1. Wagner och antisemitismen

Hans Ruin kräver att man (operapubliken?) skall "våga erkänna Wagners kristna antisemitism".

Det är inte så svårt: Wagner uttryckte förvisso ett även för sin tid ovanligt hätskt hat mot judendomen i musiken och i politiken. Hans ställning som en av dåtidens mest kända kulturpersonligheter alla kategorier gav säkert antisemitismen en oförtjänt draghjälp. Allt detta är avskyvärt, välbekant och dessvärre sant.

Likväl tror jag inte att Ruin på allvar kan anse att konstverk skall bedömas efter deras skapares moraliska halt. Den som skrev musiken till den allförsonande europahymnen om att "alla människor bli va bröder" uppträdde exempelvis själv ytterst obroderligt mot många av sina medmänniskor (se exvis Åke Holmquists förträffliga och ärliga Beethovenbiografi). Skall vi på grund av detta sluta använda hymnen och ifrågasätta framföranden av hans nionde symfoni?

Nej, Wagner var förvisso inte någon riktigt trevlig helyllegosse. Ändå kunde han gestalta sitt "världsavskedsverk" Parsifal som en stark förkunnelse om medlidandet. Måste man verkligen fövånas av det?

I brist på egentligt intresse för verket anför Ruin några i och för sig obehagliga citat ur Wagners brevväxling kring Herman Levi, den judiske dirigent som ledde uruppförandet i Bayreuth 1882. Han utelämnar dock väsentliga aspekter: Den nära vänskapen mellan de båda männen, Wagners stora uppskattning av Levis musikaliska kapacitet, att Levi var en regelbunden gäst i Wagners hem etc. Som allt kring Wagner finns det också där komplikationer och dubbelheter. Han älskar sina vänner, men förolämpar dem emellanåt och betar sig allmänt som den fullfjädrade, barnsligt nyckfulle egocentriker han är.

I kretsen av framstående Wagnertolkare, framför allt dirigenter, finns påfallande många med stark judisk identitet. Daniel Barenboim som skrev ett starkt försvarstal för Wagner nyligen är en av dem. Den mest kände av dem alla - i en betydligt äldre generation - är Gustav Mahler.

Huvudtesen är att Klingsorgestalten, dramats onda genius, skulle vara en "judisk stereotyp". Ingenting i texten eller musiken anförs dock för att styrka denna tes. I Ruins senaste inlägg får läsaren nöja sig med påståendet att det är en "etablerad sanning" och att det entydigt framgår av det "religionshistoriska och teologiska ramverket". Men att några uppmärksam-

made böcker under de senaste decennierna profilerat sig med att ganska skruvat tolka några skurkroller hos Wagner som judiska karikatyrer skapar ingen etablerad sanning.

Det historiska sammanhanget, operalibrettot och Wagners egna yttranden om Parsifal talar för en helt annan tolkning.

I sina egna kommentarer till musikdramat beskriver Wagner en viktig drivfjäder: upplevelsen av ett kulturellt förfall i samtiden framför allt sammanhängande med den förytligande materialismen. Lösningen ser han i en pånyttfödd kristendom. Gralens rop "Rädda mig ur skuldbefläckade händer" handlar om en kristendom som svikits av den institutionaliserade religionen, tidens kyrka - Wagner är här på samma linje som Kierkegaard ("kyrkostormen") och Dostojevski (berättelsen om storinkvisitorn i Bröderna Karamasov). På samma sätt som gralsberättelserna, särskilt hos hans viktigaste källa, Wolfram von Eschenbach, skildrar han i Parsifal en kristen mystik förvaltd av ett gralens brödraskap utanför kyrkliga organisationer.

I sina musikdramer lämnar Wagner den trångsynta, unkna sfär där hans antisemitism utspelar sig. Där gestaltar han inga stereotyper, judiska eller andra, utan mytens arketyper. Dessa innefattar all slags ondska, girighet, maktbegär människoförakt och annat. Och bara om man ansluter sig till antisemitismens uppfattning att alla former av ondskefullhet är judiska karaktäristika kan man trivialisera arketyperna till judiska karikatyrer.

Klingsor exponerar hos Wagner en magisk kraft vunnin genom att sexualiteten underkuvats genom kastrering. Han följer här Wolfram. Klingsor använder sin magi till att hänsynslöst utnyttja människor för sina syften – att med hjälp av det heliga spjutet själv härskas över gralen. Om Hitler skulle söka en gestalt i Parsifal att identifiera sig med har han här sin sanna urbild. Finns här något som kan kallas typiskt judiskt?

Vägar man tro på de skrönorna om att Hitler var besatt av tanken på Longinus spjut (som enligt traditionen skulle ha stukats i Jesu sida i samband med korsfästelsen) och flyttade det från Wien till gömställen i Tyskland? I så fall blir hans likhet med Klingsor än mer drabbande.

I alla händelser: Hur mycket man än kan glädjas åt den aktuella Parsifalföreställningen på Operan missar den något väsentligt när Klingsor svartmagi trivialiserar till en bordellgares hänsynslöshet.

2. Wagners kvinnoosyn och Kundry

Det är ganska förutsägbart att superfeministen Ebba Witt-Brattström läser rohroschtestet Parsifal på sitt sätt: som uttryck för en manlig kvinno- och sexualskräck med inslag av oro för syfilismitta. Synpunkten är rätt grotesk. Något stöd i Wagners verk har den i alla fall knappast.

Ty vad händer egentligen?

Nyckelscenen i musikdramat finns i andra akten. Den motvilliga förförerskan Kundry kysser Parsifal för att leda honom in i den erotiska berusning som skall få honom att tappa vett och sans. Hon är tvingad härtill av Klingsors magi. Dramats höjdpunkt gestaltas musikaliskt genom en motivisk övergång från förförelsemotivets smekning till smärtan som kulminerar Parsifals förfärad insikt: "Amfortas, såret".

Förförelsen misslyckas alltså och leder till en reaktion helt motsatt den avsedda: Parsifal, "den rene dåren, av medlidande vetande" vaknar till plötslig insikt om vad han aningslöst mött i gralsborgen. Blixtlikt inser han sin uppgift. Sent, men tvingande. Denna insikt utesluter ens "en timmes glömska av min sändning" i Kundrys armar. Det var en scen som Wagner betraktade som en av sina viktigaste.

Läst i sammanhanget ser man att Parsifals reaktion sannerligen inte kommer av vare sig kvinnoosyn eller sexualskräck (ännu mindre, som antytts, av rädsla för syfilis!). Kan man inte läsa vad texten konkret säger?

Situationen är helt igenkännbar i några av 2000-talets massmediala dramer. Gång på gång hamnar människor i situationer där socialt oacceptabla erotiska beteenden tvingar dem att lämna makt-

påliggande uppgifter, "en sändning", för att tala med Wagners språk.

Inte har detta något att göra med avståndstagande från kvinnor eller sexualitet!

I den gralsfär Wagner gestaltar (likasom i Wolframs) spelar i själva verket kvinnor och barnafödande en avgörande roll. Titurel, den gamle gralskungen har en son och Parsifals hustru föder sonen Lohengrin (skildrad i operan med samma namn som skrevs trettio år före Parsifal) som i sin tur som gralsriddare ingår äktenskap med Elsa av Brabant. Deras äktenskap inramas fö av en av de mest kända bröllopsmarscherna i musiklitteraturen. Det slutar ändå olyckligt, men det är en annan historia.

Bara någon som är helt okunnig om Wagners verk kan komma på tanken att han skulle ägna sig åt kvinnoosyn och asketisk skräck för sexualitet. Han som skapat några av operalitteraturens mest magnifika kvinnoosyn, Brünnhilde och Isolde, mäktiga, stolta drottninggestalter som leder sina män!

Vem är då Kundry? Det är bara att läsa innantill i Wagners text: En botgörerska splittrad i två personligheter.

Som den aristokratiska Herodias i Judéen såg hon frälsaren (liksom Wolfram nämner Wagner inte hans namn) på väg till Getsemane. "Då träffade mig Hans blick. Och jag skrattade" (med ett svindlande intervall i ordet "lachte"!)

Detta ödesögonblick binder henne för all framtid. I inkarnation efter inkarnation vandrar hon genom århundraden och söker befrielse från dess brännande makt. I sin ena botgörerskeroll söker hon räddning hos män. Men hennes skönhet blir ett fängelse. Männerna ser inte människan, den hjälpsökande varelsen, bara erotikan: "Och än en syndare faller i mina armar". Hon kan inte gråta, det fördömda skrattet har blivit hennes enda uttryck. I denna hennes identitet kan Klingsor binda henne med sin svarta magi. Men i sin andra botgörerskepersona blir hon gralens tjänarinna. Det blir Parsifal förunnat att se och förstå. Och därigenom kan han rädda henne. Först genom att motstå hennes lockelse, och sedan – när han trots alla hinder återfunnit gralsområdet och krönt till konung – ge henne dopets gåva.

3. Den spirituella kärnan i Parsifal

Ett betydande konstverk skall inte ses som en rebus med en given lösning. Mångtydigheten är konstverkets kännetecken. Mer näraliggande än att se ett antisemitiskt budskap blir att just ur ett samtida "teologiskt och religionshistoriskt ramverk" pröva Wagners egen uppfattning att han i detta sitt sista mu-

sikdrama gestaltat den stiglösa väg till gralsfären där människans inre når den dimension som transcenderar livets gränser och når in i det döden besejrande Tidlösa. Det som Proust betecknar som ett vara utanför tiden, "un être extra-temporel".

Redan i förspelets subtila klangvärld med dess egendomligt svävande rytm uttrycks huvudmotivet: gralsmysticismens sökande efter det fruktbara, skapande inre liv där "tiden blir till rum".

Parsifals uppenbara attraktionskraft på dagens operapublik torde ha sin källa i detta fält.

Hannes Weigert, Øya nr. 2 (2012)

Hannes Weigert, Øya nr. 64 (2013)

KONFERENS

Människan – en lindansare

Ursula Flatters

En liten återblick på den nordiska högskolekonferensen 27-31 juli i Järna.

”Naturfilosofen Friedrich Schelling sa att människan förlöser naturen när hon lär sig att förstå den, och att människan när hon lär känna sig själv samtidigt befriar naturen. Vår tids sociala och ekologiska utmaningar har gjort denna insikt högaktuell och appellerar till varje människa att bli deltagare i en sådan ’befrielseprocess’.”

Så stod det i inbjudan.

Temat för konferensen var således att söka källorna till yttre förändringar i det inre, i de förändringar som var och en kan göra själv med hjälp av den väg som högskolans mantriska språk visar för människans framtid. Kulturen kan förstås som ett uttryck för människans inre. Först när vi verkligen genomför en inre utveckling mot värderingar som sätter den andliga utvecklingen först kan det yttre livet bli ett uttryck för den.

Konferensen präglades starkt av olika former av övande – det meditativa, det konstnärliga och det sociala. Ett nytt inslag var försöket att komma i dialog med personer som har en stark påverkan på svensk kultur i ett högskolesammanhang.

Hela förmiddagarna ägnades åt övande: vi började med härligt besjälad talgestaltning med Eila Väisänen och fortsatte med eurytmi med Carina Schmid. Deras övningar sammanklingade på ett självklart sätt med de klasstimmar vi deltog i sist på förmiddagarna: Nr 5, som beskriver människans kamp om en inre balans, när hon vid tröskeln upplever starkare känslor än någonsin, då gränsen mellan hennes inre och den yttre elementen börjar flyta samman. Nr 15, som beskriver hur människan när hon överskridit tröskeln till den andliga världen helt vaket ansvarar för sin inre närvaro inte bara i sig själv, utan också i världen. Däremellan sökte var och en upp en plats i området och försökte komma i en inre kontakt med den.

Eftermiddagarna ägnades först åt olika workshops: mer övande! Sedan kom

bidragen från våra gäster: Prof. Karin Dahlberg, ett känt namn i forskarvärlden i frågor om etik och filosofi, talade på ett tänkvärt sätt om etik och inte minst relationer.

Bob Persson, ett känt namn inom företagsvärlden, utfrågades av Göran Rosenberg kring frågor om etik i affärsvärlden. Karin Dahlberg tyckte att konferensen lät så spännande att hon ville delta i allt: det var en helt ny situation! En forskare med ett verkligt seriöst intresse av vad forskning i det andliga området kan innebära.

Under 2 kvällar hade vi ”masterclass eurytmi” med Carina Schmid. Enskilda eurytmister visade solon och Carina Schmid korrigerade dem. Vad har nu det med temat att göra? Framför våra ögon blev konsten att ändra sig synliggjort, dessutom och inte minst: konsten att hjälpa, att se vad som finns som möjligheter i den enskilde eurytmisten. Ett mästestycke i konstnärlig inlevelse och moralisk teknik var vad vi bevittnade. Det blev till en stor och samtidigt helt fri inspirationskälla i konsten att vara en vän i det andliga strävandet.

Det fanns ett lugn i dagarna, dem tilllät enskilda möten och en stämning av en vaken intimitet fördjupades dag för dag. Det är nog inte många frågor som besvarades, fler som ställdes eller fördjupades. I mig fanns en stark och god efterklang.

Kan detta vara en ny början för vårt nordiska arbete? Bland medverkande fanns det nordiska klart företrädd, bland deltagarna saknade vi framförallt vänner från Danmark och Finland. Det kan delvis ha sin förklaring i att schemat för mötet kom lite sent. Kanhända det finns fler förklaringar, kanhända att de som var där också var de som skulle vara där: den nordiska arbetsgruppen träffas i slutet av november för en återblick och en framblick.

Ett varmt tack till alla som medverkade och alla som medverkade genom sitt deltagande: det kändes att inre dörrar stod på glänt och att en och annan ljusstråle fann vägen in i vår behövande värld.

INITIATIV

Grund- stenen

Hans Westerdahl & Jon Geelmuyden

Under de senaste decennierna har det vuxit fram ett förstärkt aktivt arbete med Grundstenen inom vissa Socialterapeutiska verksamheter tillsammans med enskilda andra initiativ. Detta förstärker det arbete, som under alla år har pågått och pågår i grupparbeten och olika sammankomster.

Det avvikande – handikapp, sjukdom, kriminalitet, etc. – utgör en utvecklande potens, som är beroende av det aktiva mötet. Inom det socialterapeutiska samlas individualiteter, som ställer sitt öde till förfogande för mötet. Mötet frigör samhällsläkande kraft, när den aktive i mötet är beredd till egen utveckling. Det är bearbetningen av de egna svagheter, som bär världen vidare.

Studier och meditativt bearbetande av Grundstenen samlar, förbinder och förvandlar våra öden i riktning mot ”där gudarnas eviga mål världsväsenljus åt egna jaget till fri vilja skänker”, vilket ger möjlighet till intuitivt fritt handlande, där bärande krafter växer fram.

Samma substans samlas inom vård, pedagogik, läkepedagogik, biodynamisk trädgård/jordbruk, terapier, eurytmi, konst, hantverk, bankväsen, politik, som genom grundstensarbete kan renas från den omärkliga egocentriska religiositet, som smyger sig in i alla sociala sammanhang, där det inte mycket aktivt skapas ett fritt gemenskaps-jag.

Från Jörgen Smit: Skolningsväg och livspraxis (sidan 28):

”Med hänsyn till en sak har vi kommit allra mest till korta: Omedelbart före Julmötet har Rudolf Steiner hållit några föredrag om den antroposofiska rörelsen och Antroposofiska Sällskapet. Den 11 juni 1923 sa han att det var en särskild uppgift i Antroposofiska Sällskapet, att komma till ett ”sällskaps-jag”. Han menade då inte en abstrakt tanke, utan ett väsen, ett gemensamt Jag i hela Antroposofiska Sällskapet, ett andligt väsen om vilket man vet att det är verksamt i oss alla. Det är, tillfogar han, mycket svårt att skapa just detta i en grupp människor. I allmänhet är det inte

ETT LIV SOM FÖRSKOLEPEDAGOG

Begravningen

Louise Ejefors

Efterhärming kräver närvaro i det vi vuxna gör.

Att iaktta sin egen närvaro i det vi gör och uträttar inför barnen är en utmaning som bör ingå i varje förskolepedagogs återblick av den gångna dagens arbete.

I min barngrupp hade vi en daglig ritual. När lunchen var avslutad och bordet avdukat ställde jag en liten hink med vatten och en torkduk framför mig. Med den urvridna trasan torkade jag först platsen där jag åt. Därefter gick torkduken från barn till barn tills allas platser var avtorkade. Först efter detta var det dags att lämna matbordet.

Gjorde jag min plats ren utan min närvaro i denna enkla handling kunde jag direkt avläsa min frånvaro i barnens sätt att handskas med torkduken. Den användes knappast och jag fick hela tiden påminna barnen att skicka torkduken vidare till nästa barn. Min frånvaro blev tydlig i barnens sätt att agera och den annars så tydliga härmingen blev till "något som fröken begär".

Förskolebarnet är direkt beroende av denna närvaro för att få viljeimpulser för sin härmingförmåga och sin lekdrift. Vid en begravning av någon älskad närstående är vi nog som allra mest närvarande, något som även gjorde stort intryck på Nicklas.

Begravningen

Nicklas pappa frågade mig - är det ok att Nicklas följer med på sin morfars begravning eller tycker du att han är för liten, är det lämpligt att sexåringar följer med på begravningar?

Självklart tyckte jag att Nicklas skulle få vara med på sin morfars begravning. Nicklas talade ofta om fisketurerna med morfar.

Nicklas fick följa med på begravningen och den gjorde bevisligen djup intryck på honom.

- Vi ska leka begravning - förkunnade han några dagar efter begravningen.

- Vem vill vara död - frågade han. Ingen ville. Julietta som ännu inte förstod riktigt svenska sa att hon ville vara död. Hon ombads att lägga sig på en bräda som vi

brukade använda som bro när vi lekte "Bockarna Bruse". - Vi måste lyfta kistan och bära den till kyrkogården dirigerade Nicklas. Julietta gled dock hela tiden av den hala brädan. Nu beordrade Nicklas att hon skulle bindas fast på brädan. Nu gick det bra att lyfta henne när hon bars av fyra stora barn. Alla de andra barnen fick order om att följa med i begravnings-tåget som gick ut i köket och några varv runt matbordet.

Så småningom kom de fram till kyrkogården och Julietta skulle nu begravas. Ett brunt skynke lades över henne och blommor (pappersblommor som jag alltid hade i beredskap för olika lekbehov) smyckade snart graven. Julietta tyckte inte ha det minsta emot rollen hon hade fått. Tvärtom hon tyckte det var roligt att bli buren och hon skrattade då och då men blev nedtystad av Nicklas som förklarade att man är tyst när man är död. Ett kors tillverkades snabbt av några pinnar.

Nu skulle det bli begravningskaffe.

När jag hämtade äppelringar, russin och saft lyfte Julietta på huvudet och sa att hon - nu hade dött färdigt - och ville vara med på kalaset. Nicklas förklarade för henne att döda inte kunde äta.

- Nu har hon varit död tillräckligt länge - sa jag, nu får du lossa repen om henne. Ni får fortsätta att leka i morgon. Leken fortsatte i flera dagar både inom och utomhus.

- Vi har hittat en död mus, förkunnade Nicklas när jag kom ut. - Vi måste begravna den.

Musen begravdes på mjuk mossor i ett barkskal. Graven smyckades med blommor och omgärdades med vackra stenar.

Jag gjorde ett kors och vi sjöng några sånger. Nicklas var redan i sandlådan och förberedde begravningskaffet. Sandtårtor och sandbullar lades upp på barkbitar. Snart satt alla barn och kalasade.

Nästa dag kom Nicklas med en hel svans av sina lekskolkamrater efter sig och talade om att de hade hittat ännu en död mus. Samma procedur utspelades. Nu klarade barnen begravningen helt på egen hand med Nicklas som ivrig begravningsentreprenör.

När Nicklas tredje dagen kom med en hel svans av sina lekkamrater efter sig och sa att han hittat - en till död mus - tänkte jag att någon granne måste ha lagt ut rättgift.

Men då kom det från Karin fem år. - Han hittar inte alls någon död mus, han bara gräver upp den gamla hela tiden.

svårt att i en grupp människor komma till ett sådant gemensamt Jag. Men det sker då på sanningens bekostnad, till exempel i något parti eller en sekt där då verkligen ett andligt väsen håller samman denna människogrupp, men just under förlust av sanningen. I vår tid kan det bara bli sant när det går igenom individualiteten - den enskildes villkorlösa sanningssökande - och trots detta kan man i den ömsesidiga diskussionen inte nå till nästa steg, det gemensamma jaget. Därefter sade Rudolf Steiner, att i detta avseende var Antroposofiska Sällskapet - 1923, alltså fortfarande omedelbart före Julmötet - "inte i begynnelsen en gång". Han sade inte att något redan hade påbörjats, utan: "inte i begynnelsen en gång". Det ligger helt i framtiden."

Ett omfattande GRUNDSTENSARBETE innebär en möjlighet till denna befriande aktivitet som ger oss större kraft till det fria skapandet - där gudarnas eviga mål visar oss vägen.

Det nätverk, som spontant har vuxit fram ur Socialterapiutbildningen på Vårdinge kommer att verka med på distans genom ett markerat meditativt arbete.

Aktiverande åtgärder sker vid våra kvartalssammankomster på Robygge!

Kontakt:

Hans Westerdahl, h.hagastift@telia.com

Litteratur:

Antroposofiska sällskapet i Sverige: Grundstenen (tyska och svenska synoptiskt)

Jörgen Smit: Skolningsväg och livspraxis.

BOKANMÄLAN

Ett monumentalt verk i vardande

Erik Helldén

TITEL

Waldorfpedagogik

FÖRFATTARE

Christine Liebendörfer

Örjan Liebendörfer

FÖRLAG

Studentlitteratur 2013

Vem har inte någon gång förundrats av akvarellfärgen som släpper penseln när den förs ner i ett vattenglas. Under hälften av en sekund stannar verkligheten av och man bevittnar hur två element existerar var och en för sig fast ändå tillsammans. En samverkan i ett slutet rum. I kreativiteten och skapandet tillåter man sig att beskåda ett norrsken i ett vattenglas. Åtminstone för en liten stund, för just som man börjar förnimma de dansanta rörelserna blandas akvarellen med vattnet och allt är åter stilla.

Christine och Örjan Liebendörfers bok *Waldorfpedagogik* är en skildring av ett likartat möte, ett möte mellan waldorfskolans snart sekellånga pedagogik och dagens moderna samhälle. Utfallet i exemplet med penseln i vattenglas är givet, vatten och färg kommer att blandas till ett. Men hur kompatibla är den Steinerbaserade pedagogiken och det resultatörstade samhället? Kan de två samexistera eller kommer de signifikativa waldorfnianserna helt att urlakas.

Detta är en bok som låtit vänta på sig, en bok som många efterfrågat och vars existens länge känts självklar utan att egentligen finnas till. Waldorf är en term som visat sig vara ytterst intrikat, det är uppenbarligen något som väcker en rad associationer hos människor som inte riktigt känner till vad det är. Dessa människor har bildat sig uppfattningar och frågor som ofta förväntas besvaras då det visar sig att man är en person som rör sig över detta antropofiska fält.

Att kunna svara på frågor om vad waldorfpedagogik är kan tyckas självklart när

man arbetar med detta, men ofta kan man få frågor som kanske inte alltid är så enkla att besvara. Dessa situationer kan vara pressande då man förväntas att svara direkt, som att skilja två nästintill identiska svampar från varandra med enda skillnad att den ena är en matsvamp och den andra är dödligt giftig.

Waldorfpedagogik ger personer som vill sätta sig in i waldorfpedagogik möjlighet att få svar på vad som sker i de, i huvudsak, svenska waldorfskolorna. Författarna går sakligt igenom den 12-åriga kursplanen och leder oss genom waldorfvärlden, som Vergilius en gång ledde Dante. En resa från förskolebarnets möte med elementen till applåderna efter att tolfteklassarna redovisat sina årsarbeten. Utöver detta behandlas waldorfskolans uppkomst, hur det är att vara waldorflärare, hur det är att vara förälder till ett barn i en waldorfskola samt ett redogörande för grundläggande tankegångar och svar på vanligt förekommande frågor och missuppfattningar gällande waldorfskolan. Det är en resa genom ljuset, ett ljus som stundtals lyser bländade vitt och ibland dovt som ett ensamt stearinljus i en katedral. "Wilken erfarenhet ligger det inte i handlingen att tända ett ljus", skriver författarna om förskolebarnets möte med elden. "En högtidsakt man ska vårda i vardagen."

En av bokens stora förtjänster är det relativt generösa bildmaterialet av elevarbeten. Här blir det som tydligast vad denna typ utav pedagogik kan åstadkomma. Man kan polemisera i timmar om waldorfskolans storhet, men frågan är om det inte räcker med att bevittna dessa alster. Detta skulle kunna avskrivas som en plattityd, en bild säger mer än tusen ord, men det handlar i fallet waldorfpedagogik inte om bilder och estetik, det handlar om elever som dagligen förverkligar den pedagogik och det kunskapsstoff som denna bok förespråkar.

I slutet av det tolfte året åker man på vis-sa skolor på en arkitekturresa och besöker arkitektoniskt betydelsefulla byggnader. Det kan till exempel vara, som det skrivs i boken, en resa till Barcelona för att se Gaudis verk. Och det är just Gaudi och hans Sagrada Família jag kommer att tänka på när jag är färdig med *Waldorfpedagogik*, ett monumentalt viktigt verk som ännu inte är färdigställt. Stundtals hade man behövt se över ritningarna, finns det delar av denna katedral som kunnat strykas, hade man kunnat skänka arkitekturen en större detaljrikedom. Och den viktigaste frågan, vem är tänkt att besöka denna byggnad? Christine och Örjan Liebendörfer har påbörjat något ytterst betydelsefullt, förhoppningsvis får vi möjlighet att en dag se det i sin fulla prakt.

BOKANMÄLAN

Om Helmut Giese

Felix Nieriker

TITEL

Vem var Helmut Giese? – På spaning efter en far

FÖRFATTARE

Ulrika Tornberg

FÖRLAG

Nya Doxa 2010

"Detta, att till slut hitta min pappa, har således varit den främsta drivkraften i mitt skrivande. Men kanske har min bok också ett allmänintresse, inte minst som ett slags historiskt vittnesbörd, genom vilket en dimension av det europeiska 1900-talets traumatiska händelser kan konkretiseras i ett individuellt levnadsöde? Visserligen hade han sin viktigaste förankring i Sverige och i Kristensamfundet, men det blev hans tyska medborgarskap och Andra Världskriget, som kom att sätta de vidaste ramarna för hans liv. Min berättelse om Helmut Giese kan därför förstås också som en del i en större berättelse, den vi kallar "levande historia", eller som mitt eget, personliga bidrag till kampen mot glömskan." Ur kapitlet "Pussel utan förlaga", s. 15.

En spännande bok, tycker jag, inte en deckare, där gåtans lösning kommer på slutet. Här lämnas de viktigaste frågorna obesvarade: Varför drog Helmut Giese 1943 från det trygga Sverige frivilligt till Tyskland med fru och barn? Varför kunde makarna inte återförenas när han äntligen kom tillbaka till Sverige 1950 efter år som krigsfånge i Gulaglägret Karaganda i Kazakstan? Och varför tog han sedan, trots svårigheterna makarna emellan, inte i alla fall kontakt med barnen Ulrika och Micha? Genom att behandla frågeställningarna på ett ovanligt öppet och personligt sätt drar oss Ulrika Tornberg in i ett rikt och spänningsfyllt ödes-sammanhang. Hon har förmågan att med kraftiga färger måla fram Helmut Gieses mångskiktiga personlighet. Här finns t.ex. den kärleksfulle med dock undflyende pappan, där möter vi en karismatisk föredragshållare och hängiven församlingspräst. Han var också en mycket flitig brevskrivare. Särskilt givande för Forumläsare är skildringarna av Antro-

Rut Nilsson & 1600-talet

Ett intressant erbjudande från en grupp i Antroposofiska Sällskapet

Forumredaktionen har fått ett brev från Umeågruppen;

Umeågruppen har varit igång sedan 1968. Under dessa 45 år har vi huvudsakligen läst föredrag av Rudolf Steiner. Året 2012 har vi studerat Rosenkorsrörelsen och bl a läst Rudolf Steiners föredrag i Neuchâtel 1911. Vi avslutade detta tema med att läsa vad Rut Nilsson skrivit i tidskriften Kunskapsvägen 1945 om Rosenkreuzer-rörelsen på 1600-talet. Rut Nilsson har forskat i Louis de Geers kvarlätenhet och då funnit mycket som belyser Rosenkorsrörelsens stora inflytande på stormakttidens kulturella och politiska liv. Vi anser därför att detta är kunskaper som Forums läsare borde få del av...

Med vänlig hälsning från Umeågruppen, Thomas Ljungquist

Det handlar om 4 mycket intressanta artiklar i tidskriften (en föregångare till Forum): Kunskapsvägen, Tidskrift för antroposofisk kunskapssträvan, Årgång ii 1945.

De är författade av Rut Nilsson, en profil i den antroposofiska rörelsen. Vem var hon?

Ur en text som återger ett föredrag i samma Umeågrupp (se nedan) av Rut Nilsson år 1973:

Vem var Rut Nilsson? Rut Nilsson föddes i Yxnerum, nordväst om Valdemarsvik år 1894. Hon tog lärarexamen 1920. Hon fanns med bland antroposoferna vid branden av det första Goetheanum vid nyåret 1923/1924. Hon arbetade vid olika flickskolor och läroverk. År 1937 började hon arbeta vid samrealskolan i Vimmerby. Hon var intensivt verksam i kulturfrågor i Vimmerby och var en eldsjäl i musikföreningen. Hon fick kända musiker att komma till Vimmerby, bl a Jussi Björling 1952. I början av 1960-talet flyttade Rut Nilsson till Björka någon mil nordost om Motala. Där startade hon en mycket

posofiska Sällskapet och Kristensamfundets pionjärtid under trettioalet. Vi erfar att Rut Nilsson, en av urantroposoferna, som på många sätt kommer att ha del i Helmut och familjens öde, hämtar den drygt tjuugoårige Helmut till Sverige. Vi möter Arne Klingborg som är elev till slöjdläraren Helmut Giese på Viggbyholmskolan. Bland många andra, spelar antroposoferna Bernt Ljungquist, präst i Svenska Kyrkan och hans bror Walter, författare, viktiga roller. Tillsammans med Karl Engqvist grundar Helmut Giese 1937 Kristensamfundets församling i Stockholm.

Sen konfronteras vi med det faktum att Helmut väljer att följa inkallelsen till den tyska armén. Skildringarna av denna fas i familjens liv får en skakande närhet inte minst därigenom att de återges ur ett barns perspektiv. Vad som sedan händer i samband med att Helmut återkommer till Sverige sommaren 1950 och fram till hans död våren 1953, detta drama räcker ord inte till för att beskriva. Modigt att Ulrika ändå öppnar ridån.

När Ulrika Tornberg till sist har bestämt sig för att skriva om sin far, är det som om källor börjar flöda och en mängd material och fakta hittar vägen till henne. Hon gör en omfattande research. Helt oväntad dyker då en människa upp, som ur andra motiv också lever med gåtan "Helmut Giese". Det är Lars Rydelius, präst i Kristensamfundet, som blir en outhärlig ledsagare under bokens tillblivelse ("min vän och samtalspartner" U.T.)

Ulrika Tornbergs ord i slutet av boken: "En vän frågade mig en gång vilket tema som hade varit styrande för mitt liv. "Överlevnad", svarade jag utan att behöva tänka efter särskilt länge. (...) Men det finns ett tema till. Eftersom vi (hon och hennes bror, F.N.) faktiskt har lyckats överleva, har vi skapat oss en egen plattform, där också försoning är möjlig. För min personliga del är det andra temat därför försoning, och det gäller både i förhållande till mitt eget liv liksom till pappas - och mammas. Jag är fri nu."

livaktig antroposofisk studiegrupp i sitt hus. Rut Nilsson kom senare att hitta platsen för Steinerseminariet. Hon lät bygga huset Almandinen, som ligger i närheten av kulturhuset i Ytterjärna och flyttade dit 1974. Rut Nilsson dog 1981.

De 4 artiklarna bär rubrikerna:

- Rosenkreuzerrörelsen på 1600-talet
- Jan Amos Comenius och Sverige
- Rosenkreuzarna som förkämpar för människans andliga frihet

Ett litet smakprov ur denna text: "...Comenius visste att den böhmiske brödrörelsen var den sista utlöparen på den en gång så mäktiga Rosenkreuzerrörelsen och att nu, när de böhmiska bröderna gått under, också Rosenkreuzarna brödraskap spelat ut sin roll. Men han visste också, att liksom varje stark rännil i naturen, när den en tid haft sitt lopp i dagsljuset, kan borra sig ner i jorden och flyta fram underjordiskt, för att med förnyad kraft i det rätta ögonblicket på nytt träda i dagen, så är också förhållandet med de andliga strömningarna..."

- Lärare och förtrogna rådgivare kring Gustaf II Adolf

Här får man en inblick i hur rosenkreuzerimpulsen enligt Rut Nilsson verkat i Sverige genom kungar och deras personliga rådgivare och Amos Comenius centrala betydelse därvidlag. Rut Nilsson har gjort en flitig och grundlig efterforskning. Visst finns/fanns det forskande själar i vår rörelse!

Ett till brev med Umeåanknytning

Redaktionen har parallellt dessutom fått ett brev från Einar Berg:

Hej ... Jag har skrivit en artikel, med anledning av att Rut Nilsson i april 1973 höll ett föredrag i Umeå där hon redogjorde för sin forskning... Jag har alltid tyckt att detta inte får glömmas i historien, så till slut fick jag tid att skriva något som "legat i lådan" i huvudet under 28 år...

Han rekonstruerar föredraget med titeln Frihet, jämlikhet, broderskap - vilket är ursprunget? Rut Nilsson har där spårat upp tre engelsmän som hon uppfattar lade en grund till den franska revolutionen 1789-1799. Genom sina levda liv förverkligade Georg Fox (1624-1691) frihetsidealet, John Lilburne (1614-1657) jämlikhetsidealet och Gerrard Winstanley (1609-1676) broderskapsidealet. I förlängningen hittar Rudolf Steiner här en anknytningspunkt till sin tregreningsidé. Rut Nilssons korta biografi ovan har även den skrivits av Einar Berg.

För en tidskrift som Forum blir det dock ett alltför omfattande material att trycka i sin helhet och artiklarna är värda en helhetlig uppmärksamhet. Vi har därför valt att presentera materialet på detta sätt och att ställa det till förfogande på några olika sätt:

- Artiklarna ska finnas på vår hemsida för nedladdning
- I form av digitala dokument för den som har e-postmöjlighet. Det enklaste och billigaste sättet
- Vi är också beredda att skicka dem per post.

Kontakta i så fall Joel Hallklint på vårt sekretariat.

LÄSARBREV

Tor, Utgård-Loke och jagets gåta

Hans Möller

I vår tid utsätts jaget för svåra attacker från akademiskt håll. En tysk filosof, Thomas Metzinger hävdar med stöd av neurovetenskapen att jaget är en illusion vi bör göra oss av med. 2003 utgav han en 700-sidig tungviktare "Beeing No One". Han hävdar att ingen människa någon sin haft ett jag. Vi har bara en jag-modell som hjärnan aktiverar efter behov. I sin nyutkomna bok "The Ego Tunnel - The Science of the Mind and the Myth of the Self" säger han att om vi tar oss ut ur "jagtunneln" slipper vi många av subjektivitetens lidanden och ångest. Människan är "ett elektrokemiskt modul-system som systematiskt och godtyckligt förväxlar innehållet i vår egentillverkade jagmodell med en stabil och autentisk identitet". Vi är "jaglösa jagmaskiner". Det stora hindret för självkänedom är jagillusionen. Det är dags att ta ett tårfyllt avsked både av den högmodiga humanismens jag som av religionens odödliga själ, säger han. Med hjälp av neurokemiska justeringar kan vi kontrollera våra sinnesstämningar och så slipper vi subjektivitetens lidande. Francis Crick som samman med J. D. Watson kartlade DNA-spiralerna hävdar att människan är ett neuronpaket.

Vilken framtid går vi tillmötes om sagda tankar slår rot? Moral och ansvar finns ingenstans utanför den fria självansvariga individen. Vad ingen av de omnämnda forskarna tycks medveten om är att de återinför jaget bakvägen genom att så ofta använda ordet "vi". Vi är pluralis av jag. Jaget dyker ständigt upp i form av ett luddigt "vi" som skall styra utvecklingen.

Det är svårt, nästan omöjligt att diskutera jaget med människor som genom intellektet förträngt upplevelsen av sitt eget jag och gjort sig jaglösa. Men genom egen jagutveckling kan människor ge exempel som berör omvärlden så som till exempel Gandhi och Mandela. I litteraturen och mytologin kan man också finna kraftfulla bilder för jagutveckling. Steiner kallar jaget vårt yngsta väsensled, barnet inom oss med obegränsad utvecklingsmöjlighet.

Den moderna astronomin ställer oss inför väldiga utmaningar. När jag gick i skolan gällde Vintergatan och några nebulosor som visat sig vara andra galaxer. Sedan har utvecklingen accelererat, från tusentals till miljoner och miljarder livlösa galaxer. Lever man sig in i ett så gigantiskt rum grips man av en beklämmande känsla av intighet. I vår totala litenhet som vi delar med hela solsystemet kan vi omöjligt hal någon som helst betydelse. Redan Kant talade ju om att "Anblicken av en tallös mängd världar liksom förintar den betydelse jag kan inbilla mig äga såsom animalisk varelse". Men att den moraliska lagen i vårt inre ger oss ett evighetsvärde är inte längre något vi tror.

Våra förfäder gav för tusen år sedan en helt annan men imaginativ bild för världen och jagets betydelse. I sin Edda från 1200-talet återberättar Snorre de gamla myterna och bland dem Tors färd till Utgård-Loke.

Tor lever i ständig strid med jättarna, urmaterian, hans hammare Mjölner förvandlar deras skallar till mjöl. Hammaren återvänder alltid till hans hand sedan han kastat den. Hammaren, vad är det? Det är blodets pulsslag, en rytm som aldrig tröttnar. De röda blodkropparna, blodjärnet är bärare av jaget. Tor är son till Oden och urkraftens gudinna Jord, alltså frukten av mötet mellan himmel och jord. Tor är rödskäggig, kolerisk, bred som en klippa, har järnhandskar och ibland en järnstav i vänstra handen. Han är aldrig rädd, alltid i kamp. I templet i Uppsala hade han hedersplatsen i mitten mellan Oden och Frej. Hallen i Tors gård är den väldiga Bilskirner, Vintergatan. I kosmos har jaget sitt hem. När Tor åker i sin vagn blixtrar det och åskar. I motsats till de andra asarna rider Tor aldrig, han går till fots och vadar över strida strömmar. Han vill "stå på egna ben".

Tor gav sig på väg österut till Jotunheimen, jättarnas rike, för över havet och gick sedan genom en stor skog. Med sig hade han Loke, den nordiske Lucifer och sina tjänare Tjalve och Röska. De hittar en mäktig stor stuga med dörröppningen lika bred som huset. På natten blir det jordbävning, marken går i vågor. De går in i ett sidorum på höger hand. När det dagas går Tor ut och får se en man som låg och snarkade "och han var inte liten". Hans snarkning hade orsakat jordbävningen. Han vaknar och säger att han heter Skrymer (den skrymmande, jättarnas namn var en variation av urjätten Ymers). "Men jag behöver inte fråga efter ditt namn", säger Skrymer, "jag förstår att du är Asator. Men är det du som dragit iväg med min handske?" - Stugan de övernattnat i var Skrymers handske. Skrymer säger att det är inte långt till den borgen som kallas Utgård, gå bara österut.

Vid middagstid får de se en borg på en slätt. De fick lägga nacken mot ryggen innan blicken nådde över den borgen. De får inte upp grinden utan måste tränga sig in mellan spjalorna och går så in i ett stort hallhus, och där satt storkarlar på två bänkar. Kungen, Utgård-Loke, ids knappt se åt dem och säger: Kan den där pojkvaskern vara Åkutor?

Så står Tor i hallen mellan jagets två motståndarmakter. Bredvid sig har han Loke, den kloke, listige förföraren som verkar i vårt inre, i lidelser och högmod och framför sig har han Utgård-Loke, en arimanisk makt som verkar i materien och vill inge oss känslan av absolut obetydlighet. Vi ser att vi ännu befinner oss i en luciferiskt präglad tidsålder. Loke är Tors färdkamrat och han kan hjälpa gudarna i mången knipa samtidigt som han bringar fördärv. Utgård-Loke bidar sin förestående materialistiska tidsålder.

Tor måste nu visa vad han duger till. Ingen får vistas i hallen som inte är framstående i någon idrott. "Nu får du visa vad du kan", säger Utgård-Loke, "så mycket folk brukar berätta om dina bragder". - Märkligt är att Utgård-Loke genast känner igen "pojkvaskern" som Tor och vet om hans bragder - trots att Tor ter sig som en Tummeliten som har övernattnat i tummen på en handske som tillhör Utgård-Loke.

Tor säger sig vilja dricka i kapp med någon. Ett horn sätts fram, inte stort men långt. "Ingen är så klen att han inte kan tömma det i tre drag". Tor tar väldiga klunkar men det minskar inte i hornet. Först vid tredje försöket ser Tor att det sjunkit något. Så får Tor pröva på något så förnedrande som att lyfta en lång katt från golvet, något ungersvennerna brukar roa sig med. När Tor sträcker sig skju-

Ulf Tunius

Helena Tunius

Ulf Andersson föddes den 9 december 1922 i Västerlanda, där fadern hade ett tegelbruk. Han var fjärde barnet och näst yngst i syskonskaran. Intresset för antroposofi, fanns redan i föräldrahemmet. Det hade fadern kommit i kontakt med på en resa genom Europa.

Ulf flyttade hemifrån tidigt. Redan som 14-åring kom han till Göteborg, där han fick visst stöd av sin moster. Han skaffade sig en ingenjörsexamen. Tillsammans med en kompanjon drev han senare en bilverkstad. Då han fann denna inkomst för osäker, för familjebildning, sökte han jobb på Philipsson.

I samband med giftermålet tog han efternamnet Tunius och flyttade till Sävedalen i Partille kommun, där han stannade resten av livet. Också Philipsson blev han trogen till sin pensionering. Där jobbade han på reservdelslagret. Med sitt sifferminne blev han en nyckelperson. Han kunde varje reservdels sifferkombination i huvudet. Detta var ju innan datorernas tid. När han pensionerades ersattes han av två personer, men detta räckte inte utan man fick snart anställa en tredje.

Redan tidigt gick han med i antroposofiska sällskapet och som 21-åring gick han in i högskolan. Han var med och ordnade de första sommarmötena i Karlskrona och Ljungskile med Arne Klingborg med fler. Hela sitt liv var han intresserad av antroposofi och gick regelbundet på studiegrupper och högskoleläsning. Kristen samfundet låg honom också varmt om hjärtat och han närvarade i Göteborgsförsamlingen, så länge hans kropp tillät.

Privat var han gift och far till tre barn. Han var en sträng man, men kunde förvåna med plötsliga lekar, då kaffekopparna hamnade på golvet. Med tiden mildrades hans temperament och han blev i slutet av sitt liv en fridfull och tålig man. Trots att han med tiden blev svag, förlorade han inte sitt sinne för humor. Han var en uppskattad man på boendet där han tillbringade sitt sista år. Man hade mycket roligt åt hans kvicka kommentarer. Personligen kommer jag alltid att minnas, när jag vid dryga femtio, som nygift presenterar min man och han tittar på honom med glimten i ögat och konstaterar: Jaså du gick också i den fällan.

Han lämnade livet på jorden den 6 september 2013.

Till minne

Medlemmar som rapporterats avlidna sedan förra numret av Forum

Ragnhild Norbäck-Collin, Tomelilla
2013-07-29

Ulf Tunius, Partille
2013-09-06

Vi tar gärna emot nekrologer över avlidna medlemmar, och även icke medlemmar som varit aktiva i antroposofiska sammanhang. Skickas till medlemssekretariatet.

E-post: kontakt@antroposofi.nu

FRÅN SEKRETARIATET

Medlemskap

Goetheanum meddelade att man under perioden 10 september till 14 oktober 2013 välkomnat 119 nya medlemmar och noterat 30 utträden i Allmänna Antroposofiska Sällskapet.

Källa: Anthroposophy Worldwide nr 11 2013.

ter katten bara rygg men till sist lyfter den ena foten. Nu är Tor vred, han vill brottas, han Tummeliten. Utgård-Loke kallar fram sin gamla fostermor Elle. Men kärringen nyttjar finter, rycken kommer mäktiga hårda och till sist sjunker Tor ner på ena knäet.

Nästa morgon lämnar de borgen åtföljda av Utgård-Loke som nu berättar sanningen: "Du skulle aldrig kommit in om jag vetat att du hade sådana krafter - du hade så när bragt oss i värsta trång-mål. Men jag har villat dig med synvändningar. Det var mig ni mötte i skogen. När du drack skedde ett under ingen trodde möjligt. Hornets spets stod i världshavet och där ser du nu hur det sjunkit, det kallas ebb. Katten du skulle lyfta var Midgårdsormen och du sträckte dig så högt att det var kort väg till himlen och ormens längd räckte knappt till att stjärten och huvudet nådde jorden. Ett under var det med brottningen, att du höll stånd så länge och bara föll på det ena knäet. Den du brottades med var Elle, ålderdomen som ingen motstår." Tor griper nu hamnaren men i samma ögonblick försvinner Utgård-Loke och borgen och Tor ser bara en vidsträckt fager slätt.

Myten ger oss mod. Vi ser att motståndarmakten, Utgård-Loke och hans hirdmän väl känner Asator och hans bragder och att de fruktar honom. För att kväsa honom förvrider de synen på honom och gör honom till en Tummeliten i en gigantisk illusion. Den stora fram-tidskraften är det lilla jaget med obegränsad utvecklingskapacitet.

Vi ser jaget, Tor i kamp med Lokes monsterbarn, egoismen som omslingrar jorden och Hel, åldrandet och döden. Han har världsförvandlande kraft, han skapar ebb och flod. Han lyckas nästan lyfta upp ormen från jorden, lyckas nästan motstå åldrandet, "Utgård-Lokes fostermor". Men han når inte fram, bara "nästan". I detta "nästan" ligger en djup vishet. Eftersom Tor aldrig helt segrar utan bara "nästan" måste kampen fortsätta. Därigenom blir han bara starkare och starkare. Det är genom kampen med motståndarna som Tor/jaget blir starkare, en hemlighet som varken Lucifer eller Ariman begriper sig på. De är "En del utav den kraft vars lott/ det är att alltid vilja ont och alltid verka gott" (Goethe, Faust)

Utgård-Loke har gjort stora framsteg sedan Snorres tid. Han präglar världsbilden: Ett gigantiskt kosmos, tomt, mekaniskt och människans litenhet är förintande. Men Tor-Tummeliten, det är vi. Ur ett imaginativt medvetande, helt anorlunda än vårt intellektualistiska, kunde våra förfäder visa tillvarons djupskikt och jagets verklighet.

Kalendarium för högskolearbetet i Sverige i samband med de nitton klasstimmar

Högskolekretsen

Lokal: Kulturhuset i Ytterjärna
Söndag 26 januari, kl 14-17.30
Söndag 27 april, kl 14 - 17.30

Lund

Våren 2014:
Fredag 7 febr, kl 17, klassarbete
Fredag 7 mars, kl 17, klassarbete
Fredag 4 april, kl 17, klassarbete
Fredag 11 april, kl 16, samtal
Fredag 9 maj, kl 17, klassarbete

Klassansvarig: Lars Fredlund

Växjö

Våren 2014:
Lördag 24 jan, kl 9, grupparbete 1:1
Lördag 28 febr, kl 9, klasstimme 1:2
Lördag 28 mars, kl 9, grupparbete 1:2
Lördag 25 april, kl 9, klasstimme 1:3
Lördag 23 maj, kl 9, grupparbete 1:3

Klassansvariga: Lars Fredlund och
Karin André

Kalmar

Våren 2014:
Lördagen den 18 januari kl 9.00-11.45
(klasstimme 4 och samtal)
Lördagen den 15 februari, kl 9.00-11.45
(klasstimme 5 och samtal)
Lördagen den 15 mars, kl 9.00-11.45
(klasstimme 6 och samtal)
Lördagen den 12 april, kl 9.00-11.45
(klasstimme 7 och samtal)

Lokal: Eurytmirummet i Kalmar
Waldorfskola
Klassansvariga: Britt-Mari Skeppstedt
och Hans Johannesson

Göteborg

Våren 2014:
25 jan, kl 10, 2a klasstimmen samtal
22 febr, kl 10, 3e klasstimmen läst
1 mars, kl 10, 3e klasstimmen fritt hållen
29 mars, kl 10, 3e klasstimmen samtal
26 april, kl 10, 4e klasstimmen läst
24 maj, kl 10, 4e klasstimmen fritt hållen
14 juni, kl 10, 4e klasstimmen samtal

Klassansvariga: Alexandra Ivan,
Inger Wennerblom, Vendela Klose

Örebro

Våren 2014:
26 januari, kl. 14.00 samtal,
kl. 15.00 4:e klass timmen
23 mars, kl. 14.00 samtal,
kl.15.00 5:e klasstimmen
25 maj, kl. 14.00 samtal,
kl. 15.00 6:e klasstimmen

Klassansvarig: Hester Renouf

Norrköping

Våren 2014
12 jan, kl10, 18:e klasstimmen + samtal
9 febr, kl 10, 19:e klasstimmen
9 mars, kl 10, 1:a klasstimmen + samtal
6 april, kl 10, 2:a klasstimmen
4 maj, kl 10, 3:e klasstimmen

Dormsjö

Våren 2014:
2 febr, kl. 10-12 arbete m. klassmaterialet
6 april, kl. 10-12 arbete m. klassmaterialet
1 juni, kl. 10-12 arbete m. klassmaterialet

Klassansvarig: Hester Renouf

Järna

Tisdag 28 januari kl 19.30-21.00
• Meditationsarbete kring den artonde
klasstimmen. Anna Hallström

Lördag den 7 september
Artonde klasstimmen
• kl 9.00-9.30
Eurytmi. Inger Hedelin
• kl 9.30-10.30
Inspirationsbidrag
• kl 11.00-12.00
Artonde klasstimmen. Anna Hallström

Tisdag 4 mars kl 19.30-21.00
• Meditationsarbete kring den nittonde
klasstimmen. Anna Hallström

Lördag 8 mars
Nittonde klasstimmen
• kl 9.00-9.30
Eurytmi. Erika Molin
• kl 9.30-10.30
Inspirationsbidrag
Dick Tibbling
• kl 11.00-12.00
Nittonde klasstimmen. Göran Nilo

Tisdag den 8 april kl 19.30-21.00
• Meditationsarbete. Anna Hallström

Lördag 12 april
De nitton klasstimmar
• kl 9.00-9.30
Eurytmi
• kl 9.30-10.30

Jagets förvandling av själskrafterna
från första till nionde klasstimman
samt gemensamt övande.

Inger Hedelin

Paus

• kl 11.00-12.00

Det högre jagets stegvisa framträdande
i klassens situationsmeditationer,
med särskilt fokus på 1:10

Klassansvariga: Anna Hallström och
Inger Hedelin

Stockholm

Våren 2014:
Onsdag 8 januari, kl 19.00
10:e klasstimmen läst
Onsdag 22 januari, kl 19:00
10:e klasstimmen fritt hållen
Onsdag 5 februari, kl 19:00
11:e klasstimmen läst
Onsdag 19 februari, kl 19:00
11:e klasstimmen fritt hållen
Onsdag 5 mars, kl 19:00
12:e klasstimmen läst
Onsdag 19 mars, kl 19:00
12:e klasstimmen fritt hållen
Onsdag 2 april, kl 19:00
13:e klasstimmen läst
Onsdag 16 april, kl 19:00
13:e klasstimmen fritt hållen
Onsdag 14 maj, kl 19:00
14:e klasstimmen läst

Högskolesammankomst:
Lördag 24 maj, kl 10-ca 13
14:e klasstimmen fritt hållen.

OBS: Tag med det blå kortet även till
högskolesammankomsten.

Klassansvariga i Stockholm:
Thomas Andersson tel: 070- 645 95 65
Louise Ejefors tel: 08- 36 08 12
Göran Nilo: 08- 551 708 82, 070- 174 93 86

Umeå

Våren 2014:
Söndag 12 januari kl 9.30
5:e klasstimman
Söndag 9 februari kl 9.30
6:e klasstimman
Söndag 16 mars kl 9.30
7:e klasstimman
Söndag 13 april kl 9.30
8:e klasstimman

Klassansvariga: Ursula Flatters,
Janecke Wyller

Till högskolemedlemmarna i Stockholm och Uppsala: Inbjudan till högskoledag 7 december 2013

Som annonserat i samband med klass-
tiderna hösten 2013 inbjuder vi till ett
gemensamt arbete kring den 9:e klass-
timmen.

Vi föreslår även i år ett gemensamt ”ad-
ventskafe ” som avslutning. Var och en
tar med sig något till kaffet och så njuter
vi tillsammans av resultatet.

Program

Lördag den 10 december klockan 10.00 -
ca 13.00:

- 10.00–11.00 Timmen I:9 fritt gestaltad
Thomas Andersson
- 11.00–11.10 Paus
- 11.10–12.00 Mikael's tecken och sigill.
Göran Nilo
Samtal i anslutning till timmen.
- 12.00–ca 13.00 ADVENTSKAFFE

Plats: Hagagatan 14, 113 48 Stockholm
(T-bana: Odenplan, nära Stadsbiblioteket.)
Anmälan: Till expeditionen på Hagaga-
tan 14. Tel: 34 87 41 - vardagar kl. 14 - 18.

Vi är tacksamma om ni anmäler ert intres-
se att delta - det underlättar den prak-
tiska planeringen. Hinns inte detta med,
kom ändå!

OBS! Ta med det blå kortet.
Varmt välkomna!

Klassansvariga i Stockholm
Thomas Andersson, Louise Ejefors och
Göran Nilo.

3-5 januari 2014

Vintermöte:

Hur vårdar vi det antroposofiska livet gemensamt?

Vid nygrundandet av Antroposofiska sällskapet 1923/24 gav Rudolf Steiner impulsen till nytt liv inom den antroposofiska rörelsen.

Grundstensmeditationen skulle utgöra den bärande grunden för det fortsatta arbetet. Grundstenen är ett "framtid-frö" som har sin källa i en andlig aktivitet som utgår från människans fria samverkan med den andliga världen. Utifrån en sådan grund var det möjligt att inrätta "Den Fria Högskolan för Antroposofi" (Freie Hochschule für Geisteswissenschaft).

Antroposofiska verksamheter och initiativ uppmanades att knyta an till denna högskola med sina sektioner, som representerar olika livsområden.

Sedan dess har den antroposofiska rörelsen burit mycket frukt i form av praktiska verksamheter runtom i världen. Men den antroposofiska rörelsen har inte varit förskonad från konflikter som härör från ödesknutar människor emellan som skapat problem och hämningar i arbetet.

Mycket av det som finns som potential har inte kommit till stånd.

I Rudolf Steiners mysteriedramer skildras en krets av andligt sökande människor och deras karmiskt betingade relationer. En central gestalt är Benedictus som har som andlig uppdrag att vägleda lärjungarna i sitt sökande och i de ödesknutar som råder.

Till Capesius säger han i det 3:e dramat:

"I kretsen här av mina lärjungar skall genom din och andras fria handling en knut en gång upplösas i de trådar, som karma spinner under tidens gång i människors liv.

Vad du har upplevt skall bli till hjälp vid lösandet av knuten".

Under vintermötet vill vi ställa fram huvudmotiv i Benedictus gärning som inspiration till frågeställningen:

Hur kan vi idag verka för att skapa en jordmån för att livet i den antroposofiska rörelsen ska kunna utvecklas?

Program

Fredagen den 3 januari

- 19.00 Inledande betraktelse:
Benedictus' liv, hans uppgift och verkan.
Med musik och sceniska bilder ur R.
Steiners mysteriedramer.

Lördagen den 4 januari

- 9.30–10.30 Musikalisk inledning
”Hur skapar vi en jordmån för det som
har potential att utvecklas?”
- 10.30–11.00 Paus
- 11.00–12.00 Dialogsamtal till temat.
- 12.00–13.30 Lunch
- 13.30–15.00 Samtalsgrupper/workshops.
- 15.00–15.30 Paus
- 15.30–17.00 Enskilda bidrag till temat:
”Ideal och verklighet”.
- 19.00 Tröskelsituationer i vår samtid.

Söndagen den 4 januari

- 9.30–10.30 Musikalisk upptakt.
”Högskolans aktualitet i vår rörelse”
- 10.30–11.00 Paus
- 11.00–12.30 Bidrag ur sektionsområden,
samtal.
- Grundstenen läses till avslutning.

Vilka som kommer att medverka och bidra till de olika punkterna i programmet är ännu inte klart. Information angående detta kommer att meddelas senare på hemsidan och sändas ut via mejl för de som har anmält mejladress.

Kalendarium för Antroposofiska Sällskapet i Sverige

6 december

Vad rör sig i tiden? Vad berör mig?

Vi möts för samtal vid brasan i Skäve kafé.
Kl 19-21. Varmt välkomna!
Carl van der Weyden och
Mats-Ola Ohlsson.

16 december

Medlemsmöte i Antroposofiska Sällskapet

Kl 19-21, i Kulturhusets konferenssal

Fortsättning av samtalet som påbörjades den 14 november i Järna (se Forum Antroposofi nr 4 på sidan 4).
Tema: Öppet samtal om arbetsformer för föreningen och dess styrelse i samband med frågeställningen "vad behöver vi medlemmar?"
Välkommen!

3-5 januari 2014

Vintermöte:

Hur vårdar vi det antroposofiska livet gemensamt?

Plats: Kulturhuset i Ytterjärna.
Se inbjudan på föregående uppslag.

5 april 2014

Årsmöte

Plats: Kulturhuset i Ytterjärna.
Kallelse postas till medlemmarna.

STOCKHOLM

Vintern 2013

"Antroposofi - bryta ny mark"

Stockholmskretsen

Bibliotek, Bokhandel, Information,
Föredrag, Studiegrupper
Hagagatan 14, 08-348741,
stockholmskretsen@antroposofi.nu,
www.antroposofi.nu/stockholm
Öppet måndag-fredag kl. 14-18

10 december

Inför julen kl 19: Eurytmi

21 december

Midvinterfirande kl 17:
Olaf Åsteson - Ärkeängeln Gabriel

Studieforum

Att fördjupa skolningsvägen genom ett
arbete med myter och sagor inklusive
andra viktiga aspekter
Biblioteket, Hagagatan 14,

Torsdagar ojämna veckor
kl 18.30 tränger vi djupare in i enskildheter
som berör myter och sagor med mera i
samband med arbetet på skolningsvägen.
Alla är välkomna! Man kan bara komma
och lyssna.

Ansvarig: Sergeij Almstedt
För info: Ring Sergeij, tel 34 87 41 onsdagar
mellan kl. 14-18
e-post: stockholmskretsen@antroposofi.nu

NORRKÖPING

Vintern 2013

Norrköpingsgruppen

Hagebygatan 69, 603 52 Norrköping.
Tel: 011-183500.
E-post: antroposofi.norrkp@telia.com.
För utförligare program med öppettider
och studiegrupper se hemsidan:
www.antroposofi.nu/norrkoping.

30 november

Rudolf Steinerskolans Julbasar kl. 11 - 15.

4 december

Ljusfest på Ensjöholm

kl. 15.30 - 19.00
Vi tänder 100-tals levande ljus och omvandlar
vårt växthus till en gnistrande ädelsten.
Försäljning Hantverk Musik och Café. Alla
intresserade välkomna!
Arr: Ensjöholms By, www.ensjoholm.se

8 december

Eurytmi och Julföredrag

Söndag kl. 16.00 på Ensjöholm
Eurytmi med Aurora Granstedt och Moving
Art Company och medverkande barn och
ungdomar. Julföredrag av Dick Tibbling,
ordf i antroposofiska Sällskapet i Sverige.
Därefter en kaffestund.
Arr: Ensjöholms By och Antr. Sällskapet.
Inträde 100 kr. Alla intresserade välkomna!

6 januari

Trettondagsfirande

Kl. 16.00, Hagebygatan 69.
Olav Åstesons Drömkväde läses av Gerrit
Sneelooper.
Avslutas med kaffestund. Alla intresserade
välkomna!

KURSER

Hjärtligt välkommen till tre vidareutbildningskurser för eurytmister

Huvudtemat är toneurytmien där vi tar för oss "andningen i musiken" genom de olika stilepokerna. I ljudeurytmien börjar vi att arbeta med de fyra konsonantgrupperna i evolutionsraden.

Första kursen blir med Barbara Mraz
Kursstart: 8.jan. kl.16.00- 12.jan kl.12.30 i kulturhuset i Ytterjärna

Kurs 1: den 8-12 januari 2014

Toneurytmi
J.S.Bach/L.v.Beethoven
med B.Mraz

Ljudeurytmi
Evolutionsraden som "ljudeurytmisk symfoni"

Kurs 2: den 2-6 april 2014

Toneurytmi
W.A.Mozart/F.Chopin
med B.Mraz

Ljudeurytmi
Övningar från Majorie Spook(1908-2008)
"De fyra eterarterna" med Mikko Jairo

Kurs 3: den 8-12 oktober 2014

Toneurytmi
C.Debussy/ A.Schönberg.
med B.Mraz

Ljudeurytmi
Vidare arbete med eterarterna
Grundläggande övningar för en medveten eurytmisk skolningsväg med Mikko Jairo

Barbara Mraz

Född i Hamburg. Det var också där hon gjorde sin eurytmiutbildning under ledning av Carina Schmid för senare att ingå i Eurytmibühne Hamburg. 2004-2011 var hon medlem av Goethanumscenen. Nu är hon verksam i Compagnie Phoenix Berlin med egna föreställningar och kurser.

Mikko Jairo

Född i Finland. Har studerat dans och koreografi. Sin eurytmiutbildning gjorde han i Stuttgart. Efter det var han med i Elsa Klinkensemblen och sedan medlem av Goetheanumscenen. Nu är han verksam i Compagnie Phoenix Berlin tillsammans med B.Mraz och ger fortlöpande kurser och föreställningar.

Sista anmälningdag 8 december 2013
Kurspris 2900kr per kurs

Vidare kontakt och anmälning:
Anne Grethe Kumlander
e-post:
annegrethekumlander@hotmail.com
Telefon: 070-2280602

Franz Lubinski
e-post: franz.lubin@hotmail.com

ANNONS

Antroposofiska Bokförlaget 100 år

Det vill vi gärna fira!

Vi lämnar 35% rabatt på alla dessa
böcker.

Beställning till:

Antroposofiska bokförlaget
Kulturhuset i Ytterjärna

153 91 Järna

e-mail:

antroposofiskabokforlaget@gmail.com

Jag har här ovan markerat de böcker jag beställer och hur många exemplar. Erbjudandet gäller enbart beställningar direkt till förlaget och t.o.m. första helgen 2014.

Namn:

Adress:

Postadress:

Jag beställer:

Andlig forskning -
vetenskapen om det fördolda
168:-

Andlig skolning - Hur uppnår man
kunskap om de högre världarna?
143:-

Antroposofi - en sammanfattning
109:-

Antroposofisk själskalender (Debus)
103:-

Antroposofisk själskalender (Möller)
73:-

Barnets uppfostran
46:-

Blodets eterisering
30:-

Evolutionen från
verklighetens synpunkt
87:-

Från Jesus till Kristus
109:-

Goethe skapare av ny estetik
28:-

Hur verkar ängeln
28:-

Initiativets hemlighet
143:-

Johannesevangeliet
inb. 114:-
hft. 102:-

Julens mysterium
28:-

Julhögtiden
28:-

Karmas yttringar
inb. 115:-
hft. 98:-

Karmiska sammanhang I
inb. 139:-
hft. 109:-

Karmiska sammanhang II
139:-

Karmiska sammanhang III
139:-

Kristi födelse i människans själ
28:-

Kristna mysteriet
139:-

Kristusimpulsen
28:-

Kristus o d mänskliga själen
61:-

Kunskapsteori
74:-

Kärleken och dess betydelse
28:-

Mellan död och ny födelse
28:-

Mitt liv
154:-

Människan som samklang
161:-

Människans & mänsklig.
andliga ledning 82:-

Nervositet och jagkraft
28:-

Näring för människan
59:-

Påskhögtiden
34:-

Den rosenkruziska kristendomen
28:-

Själens prövning
59:-

Själslivets metamorfoser
179:-

Social framtid
144:-

Teosofi
123:-

Teosofisk moral
46:-

Tro, Kärlek, Hopp
42:-

Tänkandets praktiska utbildning
28:-

Veckodagsövningar
28:-

De tre världsgåtorna
28:-

Världshistorien
102:-

Världsmotsättningar
102:-

Världspingst
28:-

J. Smit:
Hur kan lärargärningen fördjupas
74:-

J. Smit: Antroposofi & meditation
57:-

J. Smit: Skolningsväg & livspraxis
74:-

J. Smit: Meditation & Kristusupplevelse
74:-

D.v. Goudoever:
Om själskalendern
73:-

K. Schultz-Köln:
Bildens yta som kunskapsfält
128:-

Rohen:
Den mänskliga organismens morfologi
420:-

Goebel/Glöckler:
Barnets hälsa och utveckling
290:-

På följande nya böcker lämnar i ingen
rabatt. Men varje försålt exemplar av
dessa böcker genererar ett stöd till arbe-
tet med mysteriedramerna i Sverige:

Michael Debus: Eurytmins väsen
200:-

Michael Debus: Livskriser och livets
dramatik – en vägledning till Rudolf Ste-
iners mysteriedramer
250:-

ANNONS

MeF – Medarbetareförbundet – för antroposofiskt inspirerad självförvaltning

Fackförbundet för alla medarbetare i antroposofiska verksamheter

MeF är till för alla medarbetare oavsett
befattning. Vi ger våra medlemmar stöd
utifrån en unik kombination av kunskap
i arbetsrätt och djup erfarenhet av antro-
posofisk självförvaltning. Vi har under
många år som fackförening hjälpt och
stöttat våra medlemmar juridiskt och
arbetsrättsligt. Under dessa år har vi fått
en god kännedom om antroposofiska
verksamheters olika särart, organisation
och kultur samt vilket särskilt stöd med-
arbetarna i antroposofiska verksamhe-
ter kan behöva.

Delaktighet, transparens, gemenskap och medansvar = Självförvaltning

Arbetsglädje uppstår när medarbetar-
na individuellt och tillsammans delar
verksamhetens målsättning, när medar-
betarna är delaktiga i alla viktiga beslut
och har medansvar för verksamhetens
utveckling. Det är detta vi kallar själv-
förvaltning. Självförvaltning skapas i
verksamheter som strävar efter en trans-
parent och solidarisk organisation med
stor delaktighet från medarbetarna och
utan externa vinstintressen. Medarbe-

tarna samverkar nära ledningen och
har verksamhetens utveckling som ett
gemensamt mål. Viktigt för medarbetar-
na i dessa verksamheter är, att med in-
spiration från antroposofiska idéer göra
ett arbete som svarar väl mot behoven
hos vårdtagare, elever, kunder och sam-
hällets förväntningar. Medarbetarnas
engagemang för ändamålet är grunden
för verksamhetens framgång. Den frå-
ga som bör stå i centrum för verksam-
hetens utveckling är: "Hur utformar vi
samarbetet i verksamheten så att medar-
betarnas kunskaper, intresse och initia-
tivförmåga får utvecklas och tillvaratas
till förmån för dem som verksamheten
är till för?"

Sättet att samverka utformas olika av
medarbetarna och ledningen i varje en-
skild verksamhet.

Kollektivavtalet – ger trygghet och ut- rymme för egna lösningar

För att samverka och självförvaltning
ska bli en stabil del av verksamheten be-
hövs det att överenskommelserna blir
tydliga och långsiktiga. Viktiga delar
och förutsättningar för detta finns i det
lokala kollektivavtalet. Ett sådant avtal
beskriver hur samverkan och hantering-
en av medbestämmandefrågor ska gå
till. Där finns också överenskommelser
om arbetstider, löner, semester, sjuklön
och pensioner. Kollektivavtalet är också
länken mellan de lokala överenskom-
melserna och Svea rikets lag. Det centra-
la kollektivavtalet mellan Medarbetare-
förbundet och Huvudmannaförbundet
lämnar mycket stort utrymme för egna
lösningar i lokala avtal. Alla medarbete-
re kan omfattas av kollektivavtalet.

Vi hjälper till att ta fram utkast till ett
lokalt kollektivavtal på verksamheten och
ser till att avtalet blir juridiskt korrekt.
Innehållet beslutas gemensamt av hu-
vudmannen och de lokala MeF-medlem-
marna. Löner förhandlas inte centralt av
MeF, utan beslutas av lokalavdelningen i
samråd med huvudmannen. Alla medar-
betare kan bli MeF-medlemmar och där-
med vara med och besluta och ta ansvar
för lokalavtalets innehåll. Vi har medve-
tet låg medlemsavgift för att alla ska kun-
na bli medlemmar.

Bli medlem du också!

KOLOFON

Forum Antroposofi ges ut av
Antroposofiska Sällskapet i Sverige
genom styrelsen (Mats-Ola Ohlsson,
Dick Tibbling, Ulrike von Schoultz,
Brita Lidström Geelmuyden,
Per-Erik Jonsson, Inger Hedelin,
Cristina Di Marco, Tobias Ossmark)

REDAKTION

Tobias Ossmark, redaktör
Felix Nieriker
Göran Nilo

REDAKTIONSRÅD

Cristina Di Marco,
kontaktperson i styrelsen.
Noomi Hansen
Råds-kretsar välkomnas

GRAFISK FORM

Ritator

TRYCK

EKTAB (Eskilstunakurirens
tryckeri) Ett ISO 14001-certifierat
tryckeri som enbart använder
vind-producerad el.

PRENUMERATION

Kontakta sekretariatet eller
registrera på hemsida, 240 kr/år.

HEMSIDA

antroposofi.nu

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPETS

SEKRETARIAT

e-post kontakt@antroposofi.nu
tel 08-554 302 20

KONTAKT MED FORUM

redaktör Tobias Ossmark
e-post: tobias@antroposofi.nu
tel 073 657 72 84.
postadress: Forum Antroposofi,
pl 1800, 153 91 Järna

UTGIVNINGSPAN FÖR 2013
deadline för 2013-5 ca 10 november
för utgivning i början av december.
För längre uppslag, vänligen anmäl i
god tid innan deadline.

ANNONSERING

Helsida färg 4000 kr och del av sida till
proportionerligt pris. För privatpersoner:
radannonser 80 kr. Tidskriftens format:
höjd 315 mm, bredd 235 mm.
Kontakta sekretariatet.

BSVERIGE
PORTO BETALT
PORT PAYÉ

Arkivögonblick

Ett fragment

Ett vitt papper med några ord nedtecknade. Handstilen är säker, orden harmoniskt placerade runt en mitt, liksom en fulländad komposition. Nedteckningen är inte daterad, men författarens identitet kan utan tvivel fastställas. Vi lär här känna Rudolf Steiner som fragmentförfattare. Vad säger oss fragmentet?

Det ger inblick i skrivandets handling. För författaren en tanke, en impuls, ett helt sammanhang som i det yttre söker sitt stöd och blir verklighet. För läsaren som vill göra denna verklighet rättvisa krävs en säregen kombination av passivitet och aktivitet. I fragmentet råder en viss stämning, en anspänning, en uppmaning, kanske till och med ett rop. Riktningen är utåt, ut i världen, ut mot vännerna i rörelsen, ut mot dem som ännu inte lyssnar. Med namnet antyds allvar, liksom även tidsvändningen som författaren skildrat från år 1910 och framåt. I denna stämning bäddas så ett endaste och avgörande ord in här, ett sammansatt ord: "Zusammen-denken". Översatt betyder det både att tänka det enskilda i ett sammanhang och att tänka tillsammans.

Ordet, det endaste och avgörande, har sin historia och sin framtid, och sin framtid i sin historia. Det ligger nära till hands att se ordet sammantvinnat med den över-

sinnliga Mikaelsskola som författaren så ingående beskrivit. En mäktig etapp i dess historia, vid åren kring 1800, återspeglades i innovationskraften hos en kulturkrets. Till denna krets hörde bland andra en samling personligheter i Jena – mest välbekanta bland dem var bröderna Schlegel, Novalis och Friedrich Schleiermacher – som i samband med tidskriften Athenäum formulerade och praktiserade ett nytt program i tänkandets historia: "Symphilosophieren", en både estetisk och etisk aktivitet av permanent växelverkan.

I ett helt annat tonläge, med inskräppt etiskt patos, genljuder ordet senare, nu vid det enastående försöket att konsekvent individualisera en esoterisk rörelse, kulminerande 1924 i den fria högskolan för antroposofi. Upplysande är här betoningen vid "samklagen av förnimmelser". Nu helt nedifrån, i det lilla, i all stillhet, en uppstigande närvaro, en förmedlande grundton mitt bland intellektens konflikter. Det endaste och avgörande, det som utgör storhet i handling.

Bildberättelse: Tobias Ossmark. Fragmentets ordalydelse: "Im Namen des kosmischen Chr. Zusammen-denken." Fragmentet är ett hittills okommenterat fynd i arkivet till Dokumentation am Goetheanum. Litteratur: Johannes Kiersch: Steiners individualisierte Esoterik einst und jetzt. Zur Entwicklung der Freien Hochschule für Geisteswissenschaft, Dornach 2012. Produktion: Dokumentation am Goetheanum i samarbete med tidningen Forum Antroposofi.